

Mahjas Weefis

Nr. 18.

Rigā, 5. majā 1910. g.

55. gada gahjums.

Ģehklas eespajds uļ rasĉu.

Dr. philos. P. Sālijā.

VI.

d) **Aufas.** Pēe ņenajām kulturas tautam — egipteesĉeem, ebrejeem, grieķeem, romeesĉeem meesĉi bija toti iņplatijsĉees, aufas turpreti egipteesĉeem un ebrejeem bija glusĉi ņivesĉas. Ari grieķi un romeesĉi winas neaudņeja. PēhĶ Plinija un Kolumela ņinām germani gan ņehja aufas un pa daļai ari no tām paņĉi paĉrtika. Norwegijā wehļ ņĉo baltu deenu no ausu milteem zep „karaņĉas“ (Fladbröd). D. Ĥers (Ĥeer) peerahĉijis, ka aufas audņetas jau bronņa laikmetā. Pēe Witenbergas un zitur winas atrastas lapos, kas wiņadā ņinā zehļusĉees preekņĉ kristigo laikmeta. De Randols peenem, ka wiņas muhņu kulturas ausu sortes zehļusĉās no kaĉdas kopejas ausu pirmformas, kuras dņimtene laikam bijuņe Austrum-Eiropa waj Aņijas reetumi. Kōrnite ausu dņimteni meļē Mas-Aņijā, Armenijā waj Zentrāl-Aņijā. PēhĶ Busĉana ņahwu tautas wiņpirms ņahņusĉas audņet aufas. G. Hauskneĉts mehĶina peerahĉit, ka kulturas aufas zehļusĉās no tā ņaultām wehja ausam („Avena fatua L.“), kuras plaņĉi aug kā nesahles. Wehja aufas wahzeem noderejusĉas kā laba lopu bariba un tā ka winas ne wiņur paņĉas no ņewis augusĉas, tad tahdās weetas winas eefahĉtas ņehĉ. Eihringā wiņņĉ, Hauskneĉts, ari atradiņ daņĉas pahrejas formas starp muhņu kulturas ausam („Avena sativa“) un wehja ausam — „Avena fatua“. — Kōrnite pastahĉta ņawā ruhpiĶajā darbā „Getreidebau“ I. 148. lapas puņē, ka winam laimejees no „Avena fatua“ (wehja ausam) iņaudņet aufas, kas pilnigi lihĉņinajusĉās muhņu tagadejām kulturas ausam — „Avena sativa L.“ — W. Fiņĉers atkal nowehrojis, ka **ņeemas aufas** teezotees pahreet wehja aufās — „Avena fatua“. — ņĉee ņakti teesĉam norahĉa uņ „Avena fatua“, kā muhņu kulturas ausu pirmformu. Lai nu ar to buhtu tā buĉdams, aufas tagad,

iĉpaņĉi ņeemela ņemēs, plaņĉi iņplatijsĉās. Winas pa-
raņti ņehĶ tur, tur zita labiba wairis pa lahgu negrib augt. Winas, luĉl, ir peetiĶigas. Bet ar to naw teiĉts, ka winas nebuhtu pateiĶigas par labi iņstrahdatu un labi mehņlotu ņemi. Kreewijas melnņemes apĶabalos pēhĶ Kowalewņka zaurmehrā rasĉo tikai 630 kilogramus uņ hektara, kameĉr AustruĶijā rasĉo zaurmehrā jau 923 kilogramus, UngariĶijā, iņņemot Kroaziju, Slawontiju, 1096 kilogramus, FranĶzijā — 1200 kilogramus, WahĶzijā — 1653 kilogramus un Ĥolandē — 1960 kilogramus uņ hektara. Bet WahĶu LauĶņaimneezibas beedribas iņmehĶinajumos no 1901.—1904. g. zaurmehra rasĉa jau ņaņneĉĶa 2090 kilogramus uņ hektara un Beņelers Anderbekā uņ hektara pat rasĉoĶa lihĉi 4000 kilogramus, tas buhtu 139 mehruņ (80 mahrzinas mehrā rehĶinot) uņ deņetinas jeh 46 mehruņ uņ puĉrweetas! ņĉee ņakti runā Ķaiņĉu walodu. Wini rahĉa ka Kreewijai truhĉti, un tas ir ne wairak ņemes, bet labatas ņemes apstrahĉaņanas, labatas mehņloņĉanas un — labatas ņehĶlas. WahĶzijā, tur ņeme ņlittaka, rasĉo zaurmehrā 2½ reiš wairak nekā Kreewijā un labatās wahĶu ņaimneezibās 4½—6½ reiš wairak. Apstrahĉajot ņawu ņemi tāpat kā wahĶu ņemkopiņ, kreewu ņemkopiņ to tā tad war „paleelinat“ 2½—4½—6½ reiš „leelatu“. No tas preekņĉ Kreewijas noņihmetu ņawas rasĉas pazelt 2½—4½—6½ reiš leelatas weegli noņĶahrstams. Bet mehņ labat apĶraĶsam ņomu un zitu teeĶbas, nekā apĶopjam paņĉi ņawu ņemi, labak ņekam Daknijas un peediņiwojam bada Ķaduņ, nekā Ķodigi apstrahĉajam ņawu melnņemi, ņĉo iĉsta ņemkopiĶa pāradijā!

Ar ausu ņortem WahĶijā iņdariti plaņĉi iņmehĶinajumi. Iņaudņetas jaunās rasĉigas ausu sortes un pahrlabotas wezās, rasĉiĶatās sortes. Wakar-Eiropas ņemkopiņ wiņpahri ņlaru ausam (Rispenhaņer, lat. „Avena sativa L.“)

dob preekšroku preekš weenpuš, sobina jeb krehpaušam (Schwerthafer, lat. „Avena sativa orientalis L.“). Pēc veidīn šche daščus ismehginajumus, lai redsetu, kuras ausu sortes israhdiņščās par raščigatām.

ginajumos, tā waretu peefihmet, israhdiņš, ka ilgaudšču (wehlajās) ausās wišpāri raščigatās par aštraudšču (agrinām) ausām. Waģu Lauščaimneežibas beedribas ismehginajumos bet otro weetu eenem Beželera II. ausās,

Waģu Lauščaimneežibas beedribas ismehginajumi:

	Žaurmehra raščha filogramos uš hektara.												
	1889.—1893. g.		1901. g.		1902. g.		1903. g.		1904. g.		Žaurmehra.		
	graudu	šalmu	graudu	šalmu	graudu	šalmu	graudu	šalmu	graudu	šalmu	graudu	šalmu	markās
Strubes ausās	—	—	2572	3820	3651	5754	3428	4211	2912	3950	3141	4434	541,30
Beželera II. ausās	—	—	2412	3416	3570	5058	3330	3880	2681	3680	2998	4508	525,02
Selchowās škaru ausās	—	—	2585	3182	3551	5065	3277	3891	2935	3991	3087	3882	517,78
Leutewiģas dšeltenās ausās	2624	4072	2723	3760	3459	5143	3185	3930	2946	3641	2987	4109	511,64
Beželera III. ausās	—	—	2500	3315	3410	4719	3265	3912	2862	3758	3009	3926	509,08
Dupawās ausās	—	—	2471	3885	3407	4938	3259	4038	2770	3558	2977	3980	506,27
Selchowās weenpuš jeb sobinausās	—	—	2138	3570	3140	5668	3438	4202	2698	3857	2854	4324	500,67
Žichtelšalmu ausās	—	—	2331	3229	3311	4752	3249	3771	2900	3610	2948	3866	499,20
Anderbekās ausās	2533	4132	2396	3615	3296	5281	3187	4165	2798	4025	2842	4243	496,77
Probstejas ausās	2552	3885	2545	3503	3400	4761	3146	3872	2873	3585	2903	3921	495,05
Beželera I. ausās	—	—	2254	3914	3057	5997	3038	4387	2561	3906	2728	4551	491,10
Heines škaru ausās	2767	3930	2419	3253	—	—	3230	4055	2885	3688	2825	3731	479,22
Heines raščigatās ausās	2567	3953	2484	3566	—	—	3225	4251	2746	3619	2766	3847	474,98
Beštorna pāhrpilnības (Ueber- fluš) ausās	2683	4090	—	—	—	—	—	—	—	—	2683	4090	471,40
Lüneburgās ausās	2604	4193	—	—	—	—	—	—	—	—	2604	4193	464,31
Žaunās Getingenās ausās	2583	4039	—	—	—	—	—	—	—	—	2583	4039	456,96

Ismehginajumi ar ausu sortem Lauščstedtē:

	Žaurmehra raščha filogramos un markās uš hektara.												
	1899. g.		1900. g.		1901. g.		1902. g.		1903. g.		Žaurmehra.		
	graudu	šalmu	graudu	šalmu	graudu	šalmu	graudu	šalmu	graudu	šalmu	graudu	šalmu	markās
Strubes ausās	—	—	—	—	—	—	3677	4636	4282	8715	3979	6676	717,60
Šwalšļa Ligowo ausās	—	—	—	—	—	—	3593	4079	4319	7139	3956	5609	682,55
Kirščes ausās	—	—	—	—	—	—	3446	4380	4159	7262	3803	5821	668,95
Beželera III. ausās	—	—	3865	6243	3310	5170	3568	4744	3964	7056	3677	5803	652,08
Beželera II. ausās	—	—	3931	6381	3415	5696	3280	3881	3905	7046	3633	5751	644,79
Leutewiģas dšeltenās ausās	2981	6188	3121	7010	—	—	3657	5294	3914	6502	3418	6248	631,83
Beželera I. ausās	2406	7040	3266	7498	—	—	—	—	—	—	2836	7269	586,75

Strubes Šlanstedtes ausās wišos ščajos ismehginajumos tā tad israhdiņščās par wišraščigatām. Winaš, tā te waretu peefihmet, tagad teek ismehginatas ari Brambergu muiščas ismehginajumu faimneežibā, kurai šcho sorti ismehgināšanai peefuhtijis profesors R. Valodis. Waģ winaš ari pee mums israhdiņš par raščigatajām wehl newar šinat. Wišur wišmaš tas tā nebušs, jo Fr. Strubes Šlanstedtes ausās, kuras prušču Saksijas prowinzē isaudsetas no Beželera Anderbekās ausām, praša labu, labi isšrahdatu un labi mehšlotu semi un peeteekošči leetus. Šlittās semēs un šaufā laikā winaš neaišneeds pat žitu, labato ausu sortu raščibu. Strubes Šlanstedtes ausās eenahlas wehlu, šalmos štingras un išturigas pret „brantu“. Graudi leeli ar pabeesu šehnalu. Labā semē winaš, ja domā, labi isdošees ari wehl pee mums. Peħž Strubes Šlanstedtes ausām Lauščstedtes ismehginajumos otro weetu tuhlin eenem Šwalšļa Ligowo ausās, kuras eenahlas aštrak par Strubes Šlanstedtes ausām un ari apmeerinas ar wahjaku semi un šaufaku laiku. Watar-Širopas ismeh-

peħž kuzām naht Selchowās škaru ausās un Leutewiģas dšeltenās ausās. „Šaufās weetās un šaufos gados Leutewiģas dšeltenās ausās,“ tā profesors Šdlers ištatas apšatidams wahžu ismehginajumus ar ausu sortem, „pāhršepħja graudu raščas šinā wišas žitas sortes, bet pee peeteekošča leetus daudšuma winaš raščas šinā palika wairak žitām sortem pakaf.“ Pee mums Baltijā, kur labiba tās augššanas laikā pa laikam zeesh no šaufuma, Leutewiģas dšeltenām ausām tapeħž wajašsetu buht šewišķi noderigām. Wīnu augššanas laiks ir wīdeji garš. Šalmi šmalši, bet šingri un labi noder tā lošbariba. Žerwt winaš zero štipri un isdodas tā šmagās tā weeglās semēs. Leutewiģas ausu sorti Šteigers Leutewiģā isaudsejis no dšeltenajām šakšču šalmu ausām. Wišmaš Wīdsemē šchim ausām tapeħž wajašsetu buht noderigām. Šaprotams, ka ari Kursemē. Graudos gan bet winaš weeglas. Beželera II. ausās praša labas semēs un drehgna, leetaina laika. Waģatās, labi isšrahdatās un mehšlotās semēs, kur netruħšt mitruma, Beželera II. ausās ir žoti raščigas un teek pāhršepħtas wā

titai no Strubes Schlanstedtes ausam. Bet „saukos gados Beselera II. ausu rascha,“ saka profesors fon Rümfers sava „Getreidebau“ etc. 75. lapas puse, „ir neeziga.“ — Beselera I., II. un III. ausu sortes isaudsejis Beselers Weendē pee Getingenas no sava m wezajam Anderbekas ausam. Beselera I. ausu sorte wiswairaf peepaturejuse Anderbekas ausu tipu. Wina ir leela salmos, augšanas laiks widejs, graudi eedseļtaini balti. Beselera II. ausu sorte salmos ihfaka un nekriht lehti weldrē. Graudi balti. Beselera III. ausu sorte wehl ihfaka salmos nekā Beselera II. ausu sorte, eenahkas puslihdz tāpat kā abas pirmās sortes. Graudi dseļtanu un koti plahnu sehnalu. Labās semēs Beselera III. ausu sorti pahrspehj daudz zitas sortes, bet wahjakās, saufās semēs ņhi sorte isdod famehrā labas raschas. — Selchowas staru ausas un Selchowas weenpus ausas wehl teizami isdodas weeglakās, wahjati mehstotās semēs, kur raschigās Strubes Schlanstedtes, Swalbsa, Ligowo, Beselera II. un zitas wairs pa lahgu neisdodas. Selchowas ausu graudi balti un to augšanas laiks wideji garšč. Heines dseļtanās ņkaru ausas tāpat koti noderigas preešč weeglakām semem, wispahri preešč semem, kur aramā lahrta ņella. Salmos winaš pahšas, bet ņtingras un nekriht tik lehti weldrē. Heine winaš eeaudsejis un pahrelabojis Hadmerslebenā. — Kiršes ausas, kuras A. Kiršes eeaudsejis Pfiselschā pee Apoldas (Ehringenā), eenahkas agri, ir leelas salmos un koti raschigas graudos, bet praša labu, labi isstrahdatu un labi mehstotu semi. Miltona ausas, kuru dseļtanā Minesota (Amerikā) ari ir israhdijuschās par koti raschigām. Winaš labi isdodas kā smagā tā weeglā semē. Ari Probstes ausas, ja titai netruht mitruma, labi isdodas smagā un weeglakā semē. Tāpat raschigās Dupawas ausas, kuras zehlschās no Dupawas (Bohemijā). Ari Petkus ausas ir raschigas un isdodas daschadā semē. Waretu wehl peewest daudz zitu raschigu ausu sortu, bet peetiks. Kuras israhdisees pee mums par raschigakām, wehl gruhti noteikt. Brambergu muischā ņhogad ismehginaschanas noluhkā teef eesehtas kahdas 10 raschigako ahrsemju ausu sortes, kuras wisas atfuhtijis ismehginaschanai profesors K. Balobis. Medsēs, waj wardēs atrast kahdu ihpahču, ņewischki raschigu un mums noderigu ausu sorti, par kuru waretu tāpat ņazit, kā par Petkusas rudseem, ka ta pee mums wisraschigakā. Par raschigām lihds ņchim israhdijuschās Heinemana mihsstschaulu ausas (Heinemans weichschaliger Frūhhafer), Friedrichswertas Ligowo ausas, Friedrichswertas ausas un Hwitlinga ausas. Sewischki raschigas ir Heinemana mihsstschaulu ausas, kuras preešč wairaf gadeem eesehju ņetabmuischā. Ausas ņadihga ņstaiņti un auga labi. Bet winaš ņipri ņamaitaja ruhša un pee tam wehl ausas bija melnplautainas — tā ap 30%. No 100 mahzjinu leela ņehjuma iskuhla titai 610 mahzjinu. Mehšs ņwehra tik 53 mahzjinas. Negribedams dahrgās ņehklas isnihzinat, nahkoschā gadā 6 pudi us labu laimi wehl eesehju papuwes laukā. Gepreešč ņehklu tik ņipri beizeju, ka ta wiša palita gluschki ņaka un, issehta, ņaulē us semēs ņstaiņti laistijās. Schaubijos, waj wehl dihgš, bet dihga wehl tomehr, lai

gan lehnām. Ausas beidsot ņaauga kā neebraš. No 6 pudu leela ņehjuma iskuhlu 180 pudus. Baltijas domenu waldes preeščneeks knas Meschtscherstis 1907. g. wafarā (augustā) apņtatot ņetabmuischās laulus par min. ausam newareja ween nopreezatees un panehma no tam daschus eksemplarus us Rigu lihds. Melnplauku wairs nebija un ari no ruhšas ausas wairs neko nebija zeetuschās. 1908. g. ņhis Heinemana mihsstschaulainās ausas wehl labi pahrihjis, issehju wisas. Rascha, kā ņetabmuischā, tā Brambergu muischā, kur ari tās ņehju, bija, eewehrojot ņauso laiku, ņaujama par palabu, wismaš labaka nekā apņahrtnē. Starpiba starp Brambergu ausam weenpus grahwja un kaiminu labibu turpat otrpus grahwja bija milņiga. Kahds augstaks ņemkopibas ministrijas eerehdnis starpibu pamanijis waizaja, kas tai par zehloni. Aisrahdiju ihpahči us labatu ņehklu, jo semēs apstrahdaschanā u. t. t. nekahdas leelas starpibas nebija. — Bet tā kā ismehginajumi ar ausu sortem wehl naw pabeigti, tad no gala spreeduma wehl gribetos atturetees. Ihssti raschigas un noderigas pee mums, leekas, buhs wairakas ausu sortes. Lai nu wisraschigakās ari pee mums buhtu waj nu Strubes Schlanstedtes, Swalbsa ņabeedribas Ligowo, Hwitlinga, Selchowas, Leutewigas, Heines raschigakās, Heinemana mihsstschaulu waj kahdas zitas ausas, weenu bet jau war ņazit tagad, wairakas ahrsemju ausu sortes ir ņipri raschigakas par mihssejam un mums neatliks netas zits, kā raudņit ari pee mums isleetot to, ko kulturās tautu ņemkopji jau panahkuschki un par labu atraduschki. Mehšs jau waram ari raudņit uslabot pahči ņawas labibas sortes. Bet peedņihwojumi rahdijuschki, ka ne katra labibas forte ņaujas uslabotees. Sistematiska wezu sortu uslaboschana un jaunū eeaudņeschana, kā jau aisrahdits, ir gruhts darbs, kas ne katram weizams un pee tam praša ilgu laiku, nereti weselus gadu desmitus. Tapehj nemņim un ismehginasim to, ko ziti jau pastrahdajuschki. Ikwreena tauta no otras ko aishnemas. Neweena par ņewi newar ņazit, ka weenigi wina pate radijuse wisu ņawu kulturu. Kā wahzi, dani, ņweedri jaunū sortu eeaudņeschanas ņinā daudz pateizas angņeem, no kureem tee daudz ko mahzijuschees, tāpat ari mehšs, masaka tautina buhdama, waram ņchai ņinā daudz ko mahzitees un aishnemees no wahzeem, daneem un ņweedreem. Nedomasim nemas, ka mehšs jau tee wislabakee ņemkopji pahaulē un ka mums no ziteem nekā naw ko mahzitees. Tā domadami mehšs pahči ņewi peewiltu un ņaitetu titai pahči ņew ween. Labakas ņehklas jautajums pehdeja gadu desmitā ir weens no ņwarigateem ņemkopibas jautajumeem. Watar-Eiropā profesori un ņemkopji ņistematiski un ar ņkubu ween ranga eeaudņet jaunās un uslabot wezas sortes. „Kur ņhis usņahņtais zehšč nowedis,“ tā isņakas ņemkopibas profesors Dr. K. fon Rümfers ņawa darba „Ueber Sortenauswahl bei Getreide mit Rücksicht auf Boden, Klima und Kulturzustand“ beigās, „wehl newar paredņet, bet droņchi gan war peenemt, ka augstakā rascha ņemkopibā wairs nekād nebuhš ņasneedsama bes ruhpigās racionelas ņehklas iswehles.“ — „Labibas sortu jau =

tajums, semes eenefibas wairofchanas sinā," kà profesors fon Nümkers ſchaf paſchā rakſtā kaħdā zitā weetā iſſafas, „ir tilpat ſwarigs, kà semes apſtrahda ſchana, mehfloſchana un pareiſa

augu maina.“ — „Weenigi ar raſchigatās ſehklas iſwehli daudſ gados war ſaraſchot renti.“ Laiks tapehž ſehklas jautajumam peegreest wiſleelako wehribu. Kaħda ſehkla taħdi buhš augli.

Par gaidamo semes ſaſtapschanos ar Haleja kometu.

Aſtronomijas profesora Dr. Swante Arheniuſa.

Starp tā ſauzamām periodiſſām kometam, kuraš rakſtu-rojaš zaur to, ka ſinamoš laikoš apſtreen ap ſauli, pirmo weetu eenem Haleja kometā zaur ſawu ſpoſchumu un leelumu. Paġahjuſchoš laikoš ta gandrihš pee iſſatras parahdiſchanāš ſazehla zilwekeem bailes, lihds kamehr zaur Keplera, Nutona un Haleja iſpehtijumeem nahža ſinama kometu iħtā daba, it ſewiſchki Haleja kometas. Halejš proti peerahdija, ka pehž wina noſauktā kometā, kura tifa redſeta 1682. gadā, atteezotees uſ ſawu zefu, iſturejāš weenadi ar Keplera 1607. gadā nowehroto kometu, tā ka winſch peenehma, ka abas parahdibas zetaš no tās paſchas debefu apzefotajaš, kura tā tad pa 75 gadeem reiſi atgreeschas ſaules un semes tuwumā. Taħta Halejš zaur ſaweem aprehkineem peerahdija, ka wina kometā uſ mata ſeloja teem paſcheem liſumeem, kaħduš Nutonš bija peerahdijis ap ſauli zefojofcheem debefu kermeneem. Tamlihdsigu Nutonš bija peerahdijis kaħdai kometai, kaš bija parahdijufēš jau diwuš gaduš agrafi (1680.). Kometas tā tad ir debefu kermeni, kaš kuſtaš kaħrtigi tāpat kà planetas un newiš, kà agraf domaja, pret grehžigo zilweu zilti wehriſtaš un nelaimi wehſtoſchas Deewa duſmas.

Ar to bija atzeltaš wežāš neomuligāš bailes no kometam. Leelakā data leelo kometu tomehr naw periodiſkaš, bet parahdas it nejauſchi, kà peemehram leelā Januſa kometā, kura ſcha gada janwari atraſta Deenwiduš-Aſrikā un kurai ar dſihwu intereſē ſeloja ari nowehrotaji uſ ſeemelu puſlodeš. Tā ka ſcho negaidito, pehſchki iſ debefu dſihlem iſbreenoſcho debefu kermenu zeki gluſchi nepaſiħtami, tad warbuht buhtu jabihſtaš, ka tee gaħſchas uſ muħſu planetu un pee ſawa miſſigā aħtruma — 42 kilometruš (ap 38 werſtu) — iſdara gluſchi neiſmehrojāmu poſtu. Bet nu debefu kermeni beſgaligā paſauleš telpā, ari tur, kur ſaules tuwumā tee ſamehrā deesgan ſtipri ſakrajuſcheeš, naħt preekſchā ſamehrā tiſ beſgaligi maš, tā ka ſadurſmeš gluſchi neeſpehjamāš. Dtrām kaħrtam kometu maſa, kà to peerahda winu nemainamāš eſpaids uſ wineem tuwejo planetu kuſtibu, ir tiſ nedſirdeti maš, ka tee, eekuhdami planetu teeſchā tuwumā, war tiſ iſgaiſnati leelā garā wirknē maſu meteoritu. Meteoritu ſtraumeš, kaš ſchad un tad puſchko muħſu debefi ar ſwaigſchnu leetus uguņojumu, pehž Štiaparelija aprehkina ir taħdas no ſaules ſmaguma eſpaida ſapoſtitaš kometas, par ko ſchimbriſcham ſadru-pinatā Bileas kometā ir dewuſe ſpoſchu peemehru. Taħda kometā, kura tittu peewilkta no muħſu semes ſmaguma ſpehta tā tad iſwehriſtoš par greſnu ſwaigſchnu leetu. Warbuht, ka nokriſtu ari leelaki meteoru, atmenu gabali, bet

wehſturiskā laikmetā ſchahdi atmeni naw nekad nodarijuſchi kaħdu eewehrojāmu ſaudejumu. Tā tad ari gadijumā, ja taħdai kometai buhtu janoliħt uſ semes ta ir nekaitiga zaur ſawu aħrfahrteji maſo plahno maſu.

Ar Haleja kometu mums kaħrā ſinā naw jabihſtaš no kaħdas ſadurſmeš, jo wināš zefch pehž kometas atkaſatraschanaš zaur M. Wolfu Kōnigſtuhlā 11. ſept. 1909. g. pamatigi apſiħmetš un naw nekahdas ſiħmeš par ſadurſmi. Tampretim kometā nakti uſ 6. maju 1910. g. ſtarp plſt. 3.22 min. un 4.22 min. preekſchpuſdeenā no semes apſtatita ees paħr ſaules ripu. Deemſchehl ſwaigſchnu luħkotawaš Ģiropā un Amerikā ſcho notikumumu newarēš nowehrot, tadeht ka ſaules paſchas nebuhš pee apwahriſchma. Daſchas ſwaigſchnu luħkotawaš Aħjā un Auſtraliajā, tāpat ari aſtronomiſkaš ekſpedizijaš Klufa okeana ſalāš, kà do-majamš, iſleetoš iſdewibu, lai dabutu kaut ko tuwatu iſſinat par tā ſauzamo kometas kodola iſplatibu, t. i. par to kometas daķu, kurai ir kaħdš manamš beſumš, kà ari par wināš gaſeš tehrpaš ſakopojumu. Pee tam seme ees zauri kometas aſtei, jo Haleja kometas aſte, kura ſteepjaš gandriħi taiſnā wirſeenā noſt no ſaules, buhš beſ ſchaubam tiſ gara, ka ſaſneegš ſemi. Tā ka aſte deesgan plata, tad ir domajamš, ka seme weenu eewehrojāmu daķu deenāš no 5.—7. majam buhš eetiħtita Haleja kometas aſteš materiajā. Newar pat iſpalikt, ka weena data no ſchāš materijaš paleel atpaſat ſemes gaifa aplokā un waretu pat biħſtiteeš, ka semes eedſiħwotaji nenoflahpſt kometas aſteš kaitigāš gaſeš.

Beſ ſchaubam Haleja kometas aſte ſatura kaitigāš gaſeš. Šau ar ſpektroſkopa paliħdſibu peerahdiš eekſch wināš aħrfahrteji ſupra zianga. Bet tā ka ſwaigſchnu ſpektralanaliſe Haleja kometai agraf atronoteeš ſaules tuwumā wehl netika leetota, tad tagad ſpreeſchot par wina ſakopojumu mums pa galwenai teeſai jaturaš pee tamlihdsigām pamatigaki iſpehtitām parahdibam. Kometam diħwaināš aſteš parahdas tikai tad, kad kometas naħt tuwat pee ſaules. Tā tad nowehrots, ka ſaulei peegreestai puſei kometas kodolam attihſtaš itkā maħtoniš, tā ſauzamā aube. Kaħrā ſinā wināš iſzefſchanaš ir lihdsiga semes maħtoneem kwei attihſtaš zaur to, ka uħdenš zaur ſaules ſiltumu iſgaro, pee kam tad uħdenš twaiķi uſkaħpdami gaifoš ſabeefē. Ša kometas kodolš — kaš ſpreeſchot pehž meteoriteem, kaš nokrituſchi uſ semes, ſabeefejiš eekſch ſewiš daſchaduš twaiķuš — naħt ſaules tuwumā, ſchee twaiķi tad pamajaš iſgaro, un pluhſt tad pret ſault. Atkaħlinajuſchāš no kometas kodola, kaš ſaħlbita zaur ſaules ſtareem, ſchiš gaſeš iſplehſchāš un iſſtaro ſawu ſiltumu wehſajā paſauleš telpā,

zaur to teef atwehšinatas un attihsta masus pileenus. Schee pileeni nefastahw no uhdens, kura, la rahdas, kometas un meteoritos naw, bet pa galwenai teesai no ograscha, kas lihdsinas muhsu semes petrolejam. Brihscham aube no wehrotas wairakas mahkonu kahrtas weena pah otru, taisni ta la semes atmosferā, apakshā zeeschatee kamolu mahkonu, augscham schidree duhmu mahkonu. Schee pileeni jau teef no faules peewilkti, bet us wineem dara eespaidu ari wehl kahds otris pa leelakai datai daudj warenaks no faules atgruhdoschs spehks, proti ta sauzamais iistaroschanas speedeens. Tadeht tad tikai masums kometu astu, proti tās, pee kurām faules peewilkschanas spehks pahrswarā, wehrstas us faules puft. Pa leelakai datai aubes pileenini teef dšhti, no faules raugotees us kometas muguras puft. Tee tad isweidojas par eewehrojumu mehteli, kas apklahj todolu no preekschpufes, bet muguras puse ir walejs un tas isftatas pehz trula, druzjin eelekta kehgeka. Lihfums ir jo masaks, jo stipraks iistarojuma speedeens. Mahkonu mehtelis naw wiszaur weenads, bet winā nowehroti, it fewishti us fotografisfeem usnehmumeem, sazeetejumi, mesgli, la ari tukshas waj plahnakas weetas. No scho mesglu kustibas, la ari astes lihuma war aprehkinat faules speedeenu. So atrasts la pehdejais brihscheem ir pahrspehjis faules peewilkschanas spehku tshetredesmit kahrt.

Eewehrojot pileeninu isgarojumu astē aubes gahses isplehshas us asti. Ir peerahditas ari weenas un tās paschas gages aube un astē. Astes attahlakās datās winu daudsums tomehr ahtri masinajas. Schee raksturiskee twaiti ir ogtu uhdens rads, jautts ar ahrtahrtēji giftigo ogradi un ziangasi. Rā jau sazits, schogad Haleja kometā peerahdita ziangase. Tā tad naw schaubu, la schi kometā ir tahdas pat dabas, la no mums spektralanalitiski ismekletās.

Leelu eewehribu sazehla tas, kad preeksch dascheem gadeem pasihstamais frantschu astrosifitiks Delandrs (Dolandros) ismeklejoj Daniela kometu (1906.) atrada daschas spektrallinijas no nepasihstama zelma. Winsch tās fastapa atkal pee dihwainās Morehouses kometas, kur tās bija redzamas wehl tahlu astē. Winas bija pawaditas no slahpekla linijas. Winu mihklainiba nemasinajas zaur to, la tās (1908. gadā) parahdijās dubulti. Scho mihllu atrisnājis angļu spektralanalitiks Faulers (Fovlor). Winsch jaunās linijas atrada atkal pee elektriskeem sprahdseeneem gages pilbitās rorēs un tahdas isdewa ograda spektres pee augstakeem speedeeneem. Gages faturu leelā mehrā atschaidot — apmehram sem fints tuhstotas datās sem atmosferas speedeena — parahdijās schis jaunās kometu linijas. Tās tadeht zekas no kahda oglekta saweenojuma, proti, ograda. Tā tad zaur Delandra nowehrojumeem kometu astēs naw atrasts nekahds jaunš produkts, kas tur agrak jau nebuhtu bijis.

Ir tadeht bes schaubu, la semei ejot zaur Haleja kometas asti, semes atmosferā eekhuš neleels daudsums daschu ahrtahrtēji giftigu gaschu zians un ogradis lihds ar daschām nekaitigakām gasēm la ogluhdensradi, slahpekli un uhdenradi. Schis kometu gages tad sakrahsees paschā ahrejā gaisa tshaulā. Pehdejo gadu pehtijumi, atteezotees us

gaisa augstakām kahrtam, ar leelu teeschamibu peerahdjuschī, la muhsu gaisa juhra fastahw no diwām tshaulam weenu pah otru, no kurām apakshējā, eewehrojot semes fastidishanu zaur faules stareem, teef pastahwigi no wehjeem jautta, turpretim augshējā kahrtā — pahri par 12,000 metru (ap 40,000 pahdu) augstumā — nenoteef nekahdas manamas pahrgrosibas stahwus wirseenā. Gistigas kometu gages, kuras jau zaur sawu koti neleelo daudsumu ir neswarigas, noslihgs tadeht tikai koti pamasam gaisa semakās kahrtās. Pa scho lehno kustibas laiku, tās podotas elektriskeem sprahdseeneem, kuri wispehzigaki attihstijuschees polar kahrtās, bet kuri peenem arween masak ustrihtoschu weidu. Pee tam tās ta sauzamās giftigās weelas tāpat la samehrā masak kaitigais ogluhdensradi un uhdensradi sadeg, teef pahrwehrst par ogtu stahbi, amonjatu un salpetera stahbi waj salpeteri faturoshām stahbem, kuras pehdejās, leetū usnemtas un nowaditas semes wirsū tāpat la ogkshabe pawairo stahdu augshanu zaur sawada weida elektrisku paschtihrischanos, tā tad gaisš top tihrits no kosmiskeem peemaishumeem, kuri

Edmunds Halejs.

zitadi pa besgaligi ilgeem laikeem waretu manami sakrahtees. Bet tā gaisš ahtri no teem teef wakā un, proti, jau sen pirms tam eekams tee nogrimuschī gaisa juhras dibenā, kur mehs atranamees.

1861. gadā seme gahja zaur kahdu kometas asti. Tika toreis eewehrots sawads, seemeta blahsmai lihdsigs mirdsums pee debesu welwes. Tas bes schaubam zehlās tāpat la seemeta blahsmas no elektriskeem sprahdseeneem. Kometu astēs noteef elektriski sprahdseeni, ta la gages sakarst un spektroskopiski teef saredsamas. Schahdi isprahdseeni leezina, la pileeni kometu astēs stipri lahdbeti ar elektrību. Pa schee pileeni teef eekerti no semes gaisa, tee tur turpina sawus isprahdseenus un rada seemeta blahsmai lihdsigas parahdibas. Pee sagaidamas semes zaureeschanas zaur Haleja kometas asti buhs tadeht japeegreesch wehriba seemetlahsmas weidigām parahdibām, la ari ar winām sakarā stahwoscheem magnetiskeem trauzejumeem.

Preeksch sinatnisfeem nowehrojumeem tadeht zil pawardsams, schi zaureeschana buhs no leelas intereses, turpretim, la zaur kometu tiktu trauzetās zilweku waj zitu organismu labfajuhra par to naw to baiditees.

Kometa.

Fr. Dernburga.

Arveen tuwat un tuwat slihd muhsu semes mahtei aisdomigā debefs klaidone — kometa. Ar ustrautumu, pat ar leelām bailem gaidam to azumirkli, kad abi sčee kermenī fadurfees. Teef isdomatas pat gluschi sawadas leetas. Usmanigee awischi lastaji sin, ka pirmdeenās numurs ir weenmehr apbalwots ar neapfkauschamu nodaku, bagati ar nelaimēs gadijumeem. Teem par eemeslu ir swehtdeena, tā jau tahda deena, kura eekustina plaschatās mafas. Winai peepalihds uhbens, skatotees pehz gada laika, eela, sirgu skreeschanās, kalni un pat gais. Tadeht ari paschā pehdejā laikā radusēs eewehrojama spezialitate — paschnahwiba aif bailem no semes bojā eeschanas, kurai ir par eemeslu kometas tuwoschanās.

Schis debefs parahdibas apraksts issauz daschadas eedomas, kuras snausch neisnihzinami tautas dwehselē un ir toti ahtri usmodinamas. Bibelē tehlotā parahdischanās zenschas wehl weenmehr usturet schis eedomas swaigas. Wisas leelās bailes teef noweltas us pehdejo deenu. Un pehz schis dusmu un isnihzibas deenas pazelsees tuhstoschgadū meera un gaismas walsts. Bet aif leelajām bailem no pasaules bojā eeschanas un teefas — gaismas walsts pasuhd un zilweki, lai isbehgtu mokam, dodas preefchlaitus nahwē. Schi breefmigā perspektiwe ir pahrwehrtusēs par estetisku baudijumu. Behru dseefmas apmulsknoschā dublona tehlo mums to azumirkli, kad no soga krehsa pazelsees taures fflanas un wisa pasauļe pahrwehrtisees par pelnu laudsi. Isflaufas gandrihs pasakaini, ka sematā kauschu schkira wehl tagad mellejot pasaules mihtlas atrisnajuumu Jahna parahdischanas grahmatā un to tur atrodot.

Bet tomehr tas tā ir. Wesela literatura eesprauschas buhdās un sehtas dsihwoftos un isflahsta tur sawas noslehpumainās sīhmes, kuras wehsta liktena stundas tuwoschanos. Pee Rihta-juhras es redseju kahda weza swejneeka rotās weenu no schahdām grahmatam, kura jau pahrdsihwojuse trihsdesmito isdewumu un teef turpinata ari wehl muhsu deenās. Pat pehdejais kreewu-japanu karsch winā atradis weetu. Rā ischkiroscho usftata pee pasihstamajeem biblees wahrdeem falsito debefs kermenū kustibas aprehkīnaschanu. Saule un mehnefs pasaudēs sawu mirdsumu, swaigsnes kritis no debesim — tas ir tautas fantasijā kometas paregojums. „Luhdseet grehtu peedoschanu un atgreeschatees, jo ta walstiba ir tuwu nahkuse,“ tee ir wahrdi, kuri ar noslehpumainu spehtu pahrwat prahtus.

Ar scho usmuksnoscho mahjeenu luhgt grehtu peedoschanu, jo pasauļe drihs ees bojā, parahdas us turgus lauktuma kahdā Schlesijas meestīnā, Gerharda Hauptmana jaunatā romana waronis Emanuels Kwints, kuru sapulzejuschees laudis usnem ar ismeeklu. Tomehr wina saujeens nepaleef bes atbals, — tautas dwehselē usmostas nekad neisdscestoschās juhtas. Un leekas, ka dsejneeks buhtu teefchi sawu darbu smehlis is schis dwehselēs. „Tautā“, winsch kala, „tas ir milsiģā kauschu daudsumā, it ihpāschī

winas sematos flahnos, miht neisnihzinamas zeribas us kahdu leelu deenu waj zilweku.“ Romanš, is kura es scho mineju, ir wehl toti maf pasihstams. Wina schums ir nodrukats „Jaunatā Wahzu Apftata“ tšetrās pirmās burtnizās. Tas buhtu toti nepareisi, ja kritikis dotu spreedumu par negatawu darbu; bet sčee leeta nebuht negrosas ap kritiku, — es tilai atsauzos us dsejneeka wahrdeem ka us dokumentu, karsch apgaismo tautas dwehselē tagadejā notikuma dsitumu. Un kas war galwot, warbuht ka kometa pateesi . . . es nenobeigschu. Turpinajums kuru mehš ar ustrautumu gaidam, nahks us deenas kahrtibas; tas nosihmē ka azumirklis wehl jafatwer.

Es sinu, ka ir lastaji un lastajas, kuri nepawisam negrib last atsewischkas romanu dafas. Wisam jahuht weselam, tā ka wini to tā ar ahtrwilzeenu war isbraukt. Bet ir ari lastaji un lastajas, kuri wispirms islasa beigās, lai redsetu tā iset — labi waj flikti, waj leeta nobeidsas ar kahjam waj paschnahwibu. Tās ir wismihtlās beigu peestahnes. Es turpretim atrodu sinamu skaitumu, islast romanu lehni, eepasihtees ar tehleem, kuras dsejneeks rada un kuri top arween redsamaki, eepasihtees ar zilweku dwehselēm, kuras mums wehl lihds schim bija siveschas, bet no kurām jau noslihd weens plihwurs pehz otra.

Un tadeht es greeschos atpatat pee Emanuela Kwinta, nabaga Schlesijas galbneeka, kuram naw darba un kurā attihstās ideja, ka ari winsch war buht Jesus Kristus, pehdejo deenu wehstnefs. Klejodams winsch nonahk kahdas mafas schdschas skolas namā, kur laudis klausas warenā aplahrtzetojoschā spredikotaja runu par pasaules bojā eeschanu. Brahlis Nataniels runā lihdsinas Jahnim Kristitajam. Wina wahrdi ir tā pehrfons, tā ugunigas rihstes un leef itweenam, kas to dsird, nodrebet. Tomehr winsch neturpina sludināt pirmā Jahna Kristitaja mahzibas ween, winsch isflahsta ari otrā Jahna schaufmigās, samulsknoschās eedomu glesnas, kuras glabajas Parahdischanas grahmatā. „Wai tam! Wai tam!“ winsch kleeds. Ugunigas sehra leefmas schaudas pa telpam. Nabaga schaustee lautini klausās sobus klabinadami. Alf nerimstoschām basunu fflanam dreb seme sem wina kahjam, — grehzineekam naw nekur wairs kur paslehptees. Pastara teefas musla, kuru mehš ar Mozartu un Berliozu eenesām sawās konzertsahlēs, leekas tā behrnu rotata pret schim satrizinatām, nospeestām dwehselēm.

Es juhtu, ka Emanuels Kwints nepeeder pee minetā breefmona. Schaš zilweka prahteem neaptweramajos, grehtu pluhdu weidigajos dusmu brachseenos winsch klusi dsird sawā dwehselē itkā sudraba swahrgulischus eestanamees, kuru brihnischlās fflanas top arweenu plaschatas, un wina pahrnem sajuhsmas trihsas. Un kad es sčī nabaga mulkicha tehlu, tā Gerhards Hauptmans wina saw, atdalu no ta zilweka, kuram naw neta skaita, tā tas lihdschim israhdijses, es newaru ne ar to til labi salihdsinat

wina dwehfeli, tā ar šubraba swahrgulifchu ūtanu. Šchurnalu tad ahtreaki neislaiſch iſ rotam, pirms nedfird fewi wina atbalſi.

Muſfu deenāš, kur paſaulē ar ſawu uſſtatu par Jeſu nahl uſ tirguſ lautuma, kur tautas ſapulzēs un baſnižās, romanos un wehſturēs teel iſtirfata wina perſoniba, — negribeja ari Gerhards Hauptmans palikt nopakatus, jo uſ wina atſtahj eepaidu wiſmaſakā tautas dwehſeles kuſtiba. Un tā dſejneekš, wiſch ari lautko darija; wiſch nemekleja pa ſinatniſkeem pehtijumeem un apſtrihdeteem peerahdijumeem, — wiſch radija ſawu tehlu ſtarp nabageem un apſpeeſteem Schleſijas kalnajos. Pſichologiſki nemot taš ir pilnigi pareiſi. Un lai ſalihdſinatu to, kaš eekaro paſauli ar Schleſijas mulkti, wiſch godbijigi nowell ſtrihpu ſtarp abeem. Pirmā azumirkli leekas, ka ſtarp wineem guletu neiſmehrojama plaiſa, bet zilweta gara pamatiſtinktoš wini iſlihdfinas.

Tehlojumš rahda, ka aiſ pahmainas eepaida ſtarp uſmodinato un wina tizigeem, dſimſt Kwintā Jeſuſ ideja, ka winam teel uſſpeeſti brihnumdarbi. Pehdejaiš, ko mehš no wina ſinam ir taš, ka wiſch tā zilwekš beſ teeſbam teel ar ſchandarmeem nogahdatš ſawā dſimteneš pilſehtinā,

kamehr wina apuſtuki ſafauz draudſi, kuri tura to par ſawu wadoni.

Rahdā maſā wafarnižā, tuwu pee Italijas Riwojerāš, Gerhards Hauptmans ſtrahdā pee ſawa romana beigam. Tur eš dſirdeju wina iſſalameeš wiſpahrejoš wilzeenoš. Eš nebiju nebuht tik neapdomiğš, lai praſtu, kaħdš ir gala iſnahkumš. Šchahdas ſadurſmeš ahtahrtigi tragikā iſeja ir pate par fewi ſaprotama, pee kam jau ari lihdf ſchim iſnahkuſē romana daka dod pilnigu jehdſeenu. Domehr pahr wiſu ſcho ſeemekkalnu tuſſchumu un nabadſibu guk daka no ta ſaulainā ſkata, kurſch ſajuhtamš, raugoteeš pa dſejneeka darba iſtabaš logu pahri lauru kruhmeem, pahri ſilajai juhrai uſ winpuš kraſta ſmarſchā ſlihſtoſchajeem kalnajeem. Sawadi ſche ſawijas idejaš — weenš iſ Paleſtinaš, otriſ iſ Schleſijaš — widū ſaulainā Italižā. Taš rada iſpatneju nohraſu. Man leekas, ka eš nedarifchu pareiſi, ja doſchu Emanuelim Kwintam weetu ſtarp pahrejām wahzu grahmatam, ſemneeku lihdfāš muiſchneekam . . .

Tagad eš gribu greeteeš atpaſak pee kometas un redſu, žil breefmigi tahtu eš no winaš eſmu nowirſſjeeš. Ja, ſlikti peemeħri ſamaitā titumu.

Riğas Laukfaimneeziabas Bentralbeedriabas wiſpahrežā ſemkopju ſapulze

18. un 19. februari.

VII.

Otrā deenā nahl runa — preekſchlaſtjumš par lehta meliorazijaš kredita jautajumu muſfu laukfaimneeziabas wajadſibam" no agr. kulturtehnika J. Laurſona. Sapulze apmekleta maſat tā deenu eepreekſch.

Kredits ir wajadſiğš tiſlab lauku un plawu uſlaboſchana, iſgrahwoſchana, noſuſinaſchana, drenachai, purwu kulturai, tā ari maſchinu, fugas lopu eegahdaſchana, ehku zelſchana. Meliorazija jaiſdara pee mums leelā wairumā: no wiſaš Widſemeš ſemeš platuma ap 60%, kaš iſtaiſtu no kwoteš 156 tuhtſtoſchi, no klaufchu ſemeš 744 tuhtſt., bet kopā 900,000 deſetinaš meliorejamaš ſemeš. Kurſemē ſemeš ir pawiſam 900,000 deſetinaš, no kuraš pufe buhtu meliorejamaš. Bet tam ir jau ari wehl maſgruntneeziabas uſ muiſchāš ſemeš, tā ka Baltija latweeſchu ſemeš, kura buhtu meliorejama — buhtu tā ap 1 milj. deſetinu. Iſdarita tomehr meliorazija wehl aiſween ſoti maſā mehri. Ja atſiħtam, ka tikai weenai peektakai ſchiš nemelioretāš ſemeš wajadſiğš meliorazijaš kredits, tad uſlabojot katru gadu tikai 2 proz. no tāš, wajadſetu iſ gaduš 250,000 rubl. Meliorazijaš kreditu mehdf iſſneegt uſ 20 gadeem, tā tad tā pamata kapitalš buhtu wajadſiğš pahri par 1½ milj. rublu. Beſ tam wajadſiği tehniki. Rodomatām 200,000 gadā meliorejamām deſetinām wajadſetu ap 10 tehniku, 25 to paligu un ap 500 ſtrahdneeku. Wajadſiği meliorazijaš biroji ar kulturtehnikeem, archi-

teem, lopkopibaš ſpezialiſteem Widſemē un Kurſemē. Waldiba ſahkuſe iſſneegt pabalſtu meliorazijaš jau kopſch 1897. g., bet iſſneegti pawiſam tikai 3½ milj. Baltija tomehr naw no teem it neko dabujuſe, lai gan tomehr ſcheit meliorazija wiſwairaf ir iſdarita. Pate leeta wehl ir par jaunu un laukfaimneeki neſina, tā iħti aiſdewumuš no waldbibaš dabut. Leelakā daka meliorazijaš aiſdewumu iſſneegti muiſchneekem. Wiſwairaf iſſneegts Riſanaš un Nowgorodaš gubernam (apm. 360 aiſdewumi), taſchu daudš žitāš gubernāš naw it nepawiſam aiſdots. Wiſwairaf pabalſta jau iſſneegts tur, kur inſtruktori ir eepaſiħſtinajuſchi ſemkopjuš ar aiſdewumu dabuſchana. Aiſdewumi iſſneegti plawkopiba, purwu noſuſinaſchana, wiħtkopiba, ſweeſtneeziabai (Sibirija). Aiſdewumuš iſſneedš weetejāš komitejaš ar domenu walſchu preekſchneekem preekſchgalā. Aiſdewumu leelakā ſuma ir 3000—5000 rubl., un aiſdewumuš iſſneedš wiſadeem laukfaimneeziabas, plawkopibaš, meſchkopibaš, lopkopibaš, mahju zelſchanaš u. t. t. waja- dſibam. Aiſdewumuš waldbiba iſſneedš triħš zeturdakaš no darama darba weħrtibaš. Tā tad praſtajam paſcham jaſeſd ta atlikuſē zeturtā daka. Projentēš jamakā 4. Par upju kraſtu noſtipinaſchana gau tikai ween 2 proz. Aiſdewumuš iſſneedš ſemſtwam, ſemeš ihpaſchneekem un pagasteem.

Mums ſemſtwu naw. Bet muſfu maſgruntneeki un pagati war to peepraſt. Aiſdewumuš iſſneedš pret dro- ſchibu, eekihlajot nekuiſtamuš ihpaſchumuš. Lihdf 10,000 r.

isfneeds bes eefihlajuma un tikai pret parada rakstu, bet pehbeja gadijuma gan tikai ween us 7 gadeem. Aisnehmeja semes wehrtibai pee tam wajaga buht peezreis leelakai par meliorazijas wajadhibam prafto sumu. Luhgumi jaefneeds gubernas eestahdem, peeleeft luhgumrafsteem apleezibas un dokumentus par darba planu un aprehkinu par isdewumeem. Semtopibas eerehdai tad pahrleezinas par aisnehmuma wajadhibu, drofchibu u. t. t. Gerehdai bes tam ari pahrrauga scho darbu iswefchenu. Widsemē un Sgaunija isfneeds meliorazijas aisdewumus no f i n a f c h a n a s n o l u h k e e m ari weetejas muischneeku kreditbeedribas sawu kihlu sihmu paradneekem, t. i. gruntneekem — paradneekem. Aisdewumus no kreditbeedribas isfneeds semes kulturās birojs, kuresch pastahw pee muischneeku Laukfaimneezistās un Ekonomistās Sozietates. Schis birojs tad ari pahrrauga mineto meliorazijas darbu iswefchenu. Ari schee aisdewumi nodrofchinami zaur hipotekam u. t. t. Kreditbeedriba isfneeds gluschi tit leelu sumu, zil meliorazijas darbi ismaksā. Luhgumi deht aisdewuma jaefneeds kreditbeedribas wirsdireziji. Teem klahjt japeelef meliorazijas darba plans, apleeziba par semes ihpafchuma plaschumu, wehrtibu, paradeem u. t. t. Ispraftais kredits jaisleeto gada laika. Prozentes aisdewumam nosaka kredita komiteja, bet ne augstakas par 4. Aisdewuma atmaksafchanas laiks ir ne ilgaks par 20 un ne masaks par 10 gadeem. Prozentes jamaksā pehz if notezejuschā gada. Aisnehmeja peenahkums bes tam wehltas, ka winam ilgadus jaefuhsta sinojums par meliorazijas panahkumeem. (Waldiba par saweem aisdewumeem to neprasa.) Kreditbeedribas rewisijai jafsamaksā pascheem aisnehmejeem, ja rewisija atrod nolaidibas. Turpretim tani gadijuma, ja atrod wifu kahrtiba, tad isdewumus sedj pate kreditbeedriba. (Ta tad galu galā tatschu wisa schi isdewumu segschana atkarajas weenigi no paschas kreditbeedribas rewidenteem un winu schehlastibas. Nolaidibas, ja gribes, leelaka waj masaka mehra tatschu buhs eefpehjams atraft pee itweena tahda darba.)

Wispahreji noteikumi par waldibas un kreditbeedribu aisdewumeem, la redsams, gandrihs wispahw weenadi. Tos aisdod pret drofchibu un us noteiktu darbu planu pamata. Tit ween kreditbeedribas isfneeds darbu pilnu sumu, kamehr waldiba tikai $\frac{3}{4}$. Bet kreditbeedriba kreditu isfneeds tikai sawu kihlu sihmu paradneekem. (Ta tad to newar dabut ari tee gruntneeki, kuri sawas kreditbeedribas maksafchanas jau beigusch, sawas mahjas, la teiz, pilnigi ispirkusch. Teem, meliorazijas kreditu no kreditbeedribas isluhdsot, reisē ar to jataifa ari wehl jauns kihlu sihmu aisnehmums un janahl no jauna leela atfariba no muischneezibas.) Mahju nomneeki meliorazijas kreditu war dabut zaur sawu nomas lungu — muischneeku. (Zil jauki ari tas wifs neifklaufas, tomehr ari te saws pikis. Mehš finam it labi, kahds wifai neapstauschams, pat noschelojams jau tagad muhsu nomneeku listenis, kahdas jau tagad pastahw tas atteezibas starp rentes deweju —

muischneeku un rentes nehmeju — semneeku. Jau tagad wisweentahrschafos mahjas uslabofchanas darbus rentneekam wifai riskanti usnemtees. Efi tu ween zil nezil labaki sawu faimneezibu uslabojis, to dauds mas augstata pazehlis, fagaidi ween ar' tuhlin — rentes paugstinafchānu. Ne jau tawa nenogurstofchā zentiba, tawi darba fweedri, spehka un wefelibas usupureschana to panahkufe. Nē. Ta mahja tew to eenes. Ja wehl nu tu labof scho muischneeka semi ar to paschu muischneeku kreditbeedribas meliorazijas kreditu, maksaf wehl wineem par to prozentes, isleetoft pee tam sawus darba spehtus, risfeft us muischneezibas kreditbeedribas rewisijas komisijas schehlastibu, waj ta lits tos rewisijas darbus samaksat tew jeb usnemtees kreditbeedriba pate us sewis, — tad, tad jaukata un labaka wairs newar muhsu muischneeziba nelo wehletees. Waj tomehr tad nu wifu scho eewehrojot, nebuhtu tomehr dauds pareisaki un taisnaki, ja schos nomu mahju meliorazijas darbus isdaritu paschi muischneeki — semes ihpafchneeki, nekā praft to no semneeka — nomneeka. Nomneekam no wiseem wina puhlineem fagaidama tatschu waj weenigi rentes un mahjas pirkschanas naudas paugstinafchana.)

Isnemot gruntneekus — kreditbeedribas paradneekus, ta tad ziteem, ja ween tee negrib no jauna kreditbeedribas kihlu sihmes sapirktees, peeeetams tikai waldibas meliorazijas kredits. Par to runajot, Laurfona lgs issakas, ka lai to dabutu, tad Widsemē esot wehl dauds kas jadara. Scheit neweens wehl tahda kredita naw praftjis. Naw pat ar' wehl atteeziga komiteja pee weetejas domeu waldes nodibinata. Bentralbeedribai wajadsetu luhgt to nodibinat. Tapat ari luhgt waldibas pabalstu meliorazijas biroja eerihofchānai pee Bentralbeedribas, kuresch lai tad rihfotos lopeji ar weetejo domeu waldes komiteju. Bentralbeedribai japeedabon muhsu lautu krahjaisdewu kafes un nodibinama saweeniba. Lai tad schis kafes isfneeds sawas leelas naudas sumas semes meliorazijas wajadhibam un lai negulda wis tas pilsehtu bankās. Bentralbeedribai jagahda ari par to, lai no muischneeku kreditbeedribas atweeglinatu meliorazijas kredita isfneeschānu. Dsirdeete pahmetami waldibai un kreditbeedribam par meliorazijas kredita neifneegschānu naw dibinati, jo lihds pat schim wehl it neweens pats luhgums naw atraidits. Pahmetumu pelna weenigi paschi laukfaimneeki, kuri nesaprot meliorazijas wajadhibu un tahda kredita paschi nepeeprasa. Newajaga baiditees no teem 4 proz., kuri gan pateefiba ar wiseem isdewumeem pee kredita isdabufchanas kopā sanahl us 5%. War isleetoft pat ari muhsu krahjaisdewu kafu kreditu un maksat 7 lihds 8% jo meliorazijas darbi stipri atmaksajas. Wajaga tikai atmeft wezo kuhtribu un aisspreedumus.

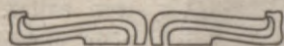
Pehz tam pahreet us debatem. Debatēs redaktors Dr. philos. Sàlits brihdina eelastees ar tahdu kreditu, kaut ari lehtu. Galu galā jau tas tomehr nemas tit lehts neefot. Muhsu masgruntneeki fina it labi, zil grehta ir bjhuse winu atfariba no muischneeku kreditbeedribas un ziteem ir pat wehl tagad. Tamdeht kredita finā newajaga dotees

nelahdâ jaunâ atkaribâ. No tam jau brihdinajufchi ari muhsu labatee finanfisti, kuri bes tam wehl peerahdijufchi ari to, ka pastahwofcho kreditbeedribu credits galu galâ ir tomehr wehl dahrgats par waldbibas kreditu. Wajaga gahdat par latweefchu masgruntneeku kreditbeedribu dibinaschanu. Tahdu reis jau Kursemê grihets nodibinat, bet toreis paschu reis fareschgijufchos politifko apstahku deht ta naw no waldbibas puses pagaidam peelaista. Tatschu war buht, ka drihsumâ ta tiks drofchi ween atkautâ. Wajaga tikai neatlaidigi ufstahtees un nemitofchi aifrahdit uf tahdas wajadsibu. Newis zaur kahdu kreditu no ahrpuses, bet tikai zaur patstahwigu rihzibu un paschdarbibu mehš waram few palihdset.

R a h r k l i n f c h no Stutmaneem aifrahda, ka galwena nelaipe jau esot laulfaimneeku nesaprafchana par meliorazijas leelo wajadsibu. To jau warot eefahkt pat ari ar mafaku kapitalu. Wajaga fahkt ar wisnederigateem semes gabaleem, kâ peem purwajeem. Tur eegulditee kapitali atmafafees jau pehz pahris gadeem. Lai dauds kapitala newajadsetu, tad melioraziju war un wajaga ifdarit wispirms kaut mafakos apmehros un pamasam. Palihgâ gan janem pilnigs leetpratejs kulturtechnikis. Bitadi rafees ffuhdas, un faudejumi neifbehgami. — S c h i p f n e no Lubanas domâ, ka neefot wehl eefpehjams fafneegt Dr. Sâlifcha idealo neatkarihu no muhsu pastahwofcham kreditbeedribam. Pateizotees tam, mehš tomehr esot tikufchi wakâ no dauds spaidigateem atfewifchko muischneeku personigeem paradeem un winu personifkas wehdsibas un spaideem. — S. G u l b i t s aifrahda, kâ uf labako ifeju

uf melioraziju kooperaziju jeb fabeedribu dibinaschanu, kurâs wairaki laulfaimneeki kopâ war ar maf lihdsfeekem iswest leelus darbus, kâ tas notizis Sibirijâ, Gelfschreewijâ, Italiâ u. z. Tahdam fabeedribam darbi ari ifnahl leh-taki, jo paschi dalibneeki peeleeť fawus darba fpehtus. Leelaki meliorazijas darbi nemas naw ari zitadi ifwedami, kâ weenigi stahjotees fataros un lihgumos ar faimineem. — A r a j s no Behrsones ari par galweno schkehrfli ufstata neapfinibu Ne bagatafee faimneeki eet laulfaimneezibas attihstibas preefchgalâ, bet apfinigatee. Tâ bija ar separatoreem, tâ ir ar melioraziju. Kreewijâ ir meliorazijas biroji, kuri paschi ifwed tahdus darbus, bet par to leeto 20 gadus uflaboto purwu few. — S a w â gala wahrdâ S. L a u r s o n s polemisê pret Dr. S â l i t i. Pehz wina domam kreditbeedribas credits neefot fliftaks par waldbibas kreditu. (!?) Ari krona agrarbantas, par kuram fahumâ tâ fajuhfminajufchees, neifrahdotees nebuht par labakam kâ muhsu muischneeku kreditbeedribas. Leelgruntneekem un masgruntneekem, wahzeescheem un latweefcheem jaekt kopâ. (Ja jau ja! Tikai kahda nu ta muhsu kopâ eefchana ir . . .) — Dr. S â l i t s uf tam passaidro, ka pret muischneeku kreditbeedribu un pret muischneekem un wahzeescheem kâ tahdeem, t. i. no tautifkâ un schkiru stahwokka statotees winsch nepawifam naw domajis ufstahtees. Winsch runajis tikai par faktifkeem peerahdijumeem no muhsu labakeem ekonomifteem, kuri muhs mudinat mudina zenstees palikt pilnigi neatkariigeem kredita leetâs.

Gesta Berlings.

Selmas Lagerlöf romans.

(Turpinajums.)

„Jaunâ meitscha palika ilgi uf sofaja gukot, kad grafeene jau fen bija winu atstahjufe. Wina zihnijas sawu zihnu. Seme karoja ar debestm, mihlestiba fazehlâs pret mihlestibu, tomehr beigâs winas behrnibas eemihletais tehls patureja wirsroku. No fawas guku weetas — tas bija schis patš sofa — wina redseja faulreetâ nosarkstoschâs wakara debests. Winai likâs, ka tas ir labâ fehniina fweizinajums un, tâ kâ winai nebija spehka dshwojot palikt tam ufstizigai, tad wina nolohma mirt. Wina newareja zitadi, jo mahte pagehreja, ka ta paleef par fewu zihwekam, kurfch newareja kfuht par labâ fehniina kalpu.

„Wina pegahja pee loga, atwehra to un laida few wirfû mifko, wehfo wakara gaisu, kurfch fatwehra winas wahjo kermenî kâ dselstis.

„Winai bija loti weegli atfaukt few nahwi, jo ja flimiba dabuja atjaunotees, tad ta nebija wairš nowehrfchama. Un wina tâ ari ifdarija.

„Neweens, ifnemot mani, nesina, ka wina pate melleja

few nahwi, Elisabet. Es atradu winu logâ. Dfirdeju winas murgus. Wina fawâs pehdejâs domâs wehlejâs paturet mani few kfuht, lai es to kopju.

„Es redseju winu mirstot, redseju winu tant wakara ifsteeptot rotâs pret kwehloscho wakara blahsmu un aisejot ar weeglu fmaidu, itkâ buhtu eeraudsijufe tur kahdu parahdamees un nahlot winai pretim. Man bija janones winas mihstakam tās pehdejais fweizeens. Man bija tam jaluhds, lai winsch tai peedod, ka wina naw warejufe palikt par wina fewu; labais fehniinisch neefot to gribejis atkaut.

„Bet man truhka duhschas pateikt winam, ka winsch ir bijis tās fleptawa, es nespheju ufwelt tam uf ferds schahdu motu un tomehr — winsch, kas bija ar meleem eeguwis tās mihlestibu, waj winsch nebija tas, kas winu nonahweja? Nu, waj nè, Elisabet?“ —

Jaunâ grafeene ir jau fen apstahjufe rotalatees ar fawam pukem; tagad wina ufjekâs un silais pufchkitš nowelas uf grihdâs.

„Anna, tu wifū laiku gribi mani mahnit. Tu faki, ka tas esot jau wezš stahšis, šchis zilweš esot jau fen miriš, bet es koti labi sinu, ka no Ebbas nahwes ir pagahjušchi tikko peezi gadi un tu tatschu stahšti, ka tu pate esot to wifū peedšihwojuse. Tu neeš weza! — Teiz tagad manim, kurešch tas bija?“

Anna Stjernhet eesahf smeetees.

„Tu taf gribeji dširdet kaut ko par mihlestibu! Nu tu ari to dabuji — tahdu, ka tew pat ašaras ir isšpeedušchās un wifa širšs deg aif nemeera.“

„Waj tad šchis stahšis bija nepatees?“

„Mullibas no eesahfuma lihšf beigam!“

„Tu eš reebiga, Anna!“

„Tas war buht. Es ari neesmu laimiga, tew to buhš finat! — Bet damas jau ir usmodušchās un lungi fanahkufchi sahlē. Nahz, eesim eeschā!“

Durwis tās aptura Gesta Berlings un atgreesch atpakal, atnahjis ar jaunajām damam fastaptees.

„Jums jaseedo man masleet pazeetibas,“ winsch fata smeedamees. „Ilgat par dešmit minutem es juhš nezmozišchu; bet tagad jums ir janoklausas kahšs dsejolis.“

Winsch pastahšta tām, ka pagahjušcho natti šchis esot šapnojis tik dšihwu šapni, ka wehl nekad, un proti, esot rakštijis dsejas. Un tad šchis, kuru kaudis šaukajot par „poetu“, kaut gan lihšf šchim wehl šchis palamas neesot ne zaur ko pelnijis, nakts widū uszehlees un, pušnomodā, pušmeegā, nošehdees rakštit. Un rihtā atradis us galda weselu dseju. Šchis pats nekad nebuhtu no sewis to domajis! Tagad damam esot tajā janoklausas. Un winsch lafa:

„Bahla mehnescha seja zehlas, un metās jau wehlu, Nahza mošchanās brihdīs dwehšelē šapnošchām domam, Mehnescha bahlganā gaisma bija kā šudraba šalums. Šudrabā špihdeja werandas juntš, apandšis wišnogu jomam, Un šarp atmeneem šchuhpojās wehja lilijas kausinu šmalšums. Uš werandas kahpšchleem, laiku pawadit kopibā zehla Sanahkufchi bija wezi un jauni. Škaneja parašta dšeesma, Kas wehl tagad štan širdi, tik klusa, kā rektumu leesma, Kā šchiršchanās šweizeens, kas notrihž wehl atbalsi šchehlā.“

Rejedu sehjums dwešch aplahrt sawu šmaršošochu elpu, Špozigas ehnas zelas kahpjot iš tšchulšošcheem krumaju šareem, Un šlihd pahri sehštai pa nakts rafas walgmotu šahli: Tā, ak! zenschas ari gars zeltees augšchup, pret muhšchibas štareem Vaulā iš meesu nakts, uš debesu mirdšošochu tahli Kur šwaigšne aif šwaigšnes šalgo un mirštigo azis wairš neaphtwer telpu Un aifmalbās mellejot robeshu tur, kur wifš kwehlo bešgala gaismā. O, kurešch špehtu pahrwaret juhtas, kas špeeschas kā šwešchadā baifmā Winam uš širšs, kopā ar šeedlausu reibošochu elpu!

Lihdšigi wihtlošchaj lapai, grimšošchaj gurdi uš semi Weeglos plihwos, kad roše ir pahrsedejuse, Ne wehtrā luhšufe — tā eesim mehš ari reis projam, Jttā balšs škana šuhd, kad meefas uš miršchanu dušē Mehmas un klusas; kā rudena lapas mehš nonihkutojam, Wiju špeesči par labu nemt, ko tu, Augštakais, lemi, Muhšu dšihwibas gaitā, kūrā mehrki mums šafneegt. — Nahwe ir dšihwibas alga, luhšam to meerā mums pašneegt, Un nogrint, kā rošchu rišušchām lapam, lehnām uš semi.

Aplahrt plederē šilšpahrnš, gaisu wihtojot pelekeem špahrneem, Aifšido, atgreeschas, šidamees šahnus un atpakal wirpuli mundrā. Winam malbotoes, ari mums pazelas, modušchās dšilakā širdi, Muhšchibas mihtlas, kas lihšdšigi šlehtas preešch weenteefišcha kā gudrā, Gruhtas un wezas, kā mihtlas šahpes, kas nenobeidš mihtlošchos

tirdit —:

Kurpu wed dšihwibas zehsch, kad ta šchiršas no šchis semes redšameem šahrneem,

Un kas buhš tur, kur wairš nebuhš nefa, ko šche jehšfam?

At, neweens nespehji turp tew šneegt wadošchu roku, kā to daudšahrt šche redšam;

Drihtat mehš eespehtu gaitu lemt putninu brihwajeem špahrneem!

Žeeschi pee kruhts manim glaufdamās, wina lauj šawus

žirtainos matuš

Glahštit man, wina kas mihtl mani! Un tad teiz klusu:

„Aifset pawifam no šchejeenes dwehšle jau newar, at, mihtlais: Kaut gan nahwes meegš aifwehšs manas azis uš muhšchigu duju, Tew, dahrgatais, gribu es tomehr ari tad wehl kā leesmina šwihtlot — Laba zilweta minā tu tureš, at, šawas mihtkās mirdšošchos štatus!“ — Nahdas šchauhšmigas mokas pahrnehma širdi ar šchis apšinas šwar! Winai mirt! Šchodeen dot tai pehdejo šchuhštū! Pehdejo finat šcho šturu Pluhštam no špodrajām azim, un tauštit šchos burwigos matuš!...

Gadi ir garam. — Bet wehlajā wakara štundā Žeeschi wehl mehšfu es ušmešlet šahpju apdwešto telpu, Kur es štuhštiju to. Bet kad mehnesiš šudrabu laifia, Es nekad newaru aifmiršt, kā tas šuhž winas pehdejo elpu, Kā tas redš winas ašaras, žif ta bahla un škaišta, Un tās balšs wina štaroš winas nahwes wehšti man junda. — Nekad man to neaifmiršt! At, kā išpiert man sawu grehtu, Ka es biju warejis modinat širdi behnam trako, grauwošochu špehtu, Šaitot winu pee sewis winā nelaimes austošchā štundā.“

„Gesta,“ fata Anna jokodama, bet rihtli tai šchnaudj žeeti bailes. „Laudis runā par tewi, ka tu esot wairat dseju peedšihwojis, nekā žiti, kas zauru muhšchu nefa žita nedarijušchi, špehjušchi to usrakštit. Bet tu, drošchi ween, dari wišlabaki, dsejodams pats šawā wihtē: šchi dseja tew ir tumšas dšemdejums!“

„Tu neešši no peetizigeem špreedejeem.“

„Un tad lašt šchahdas leetas par nahwi un poštu žiteem preešchā! Waj tu nemas nekāunees?“

Gesta uš winas walodu wairš neklausas. Nenowehtšdamees winsch luhšojas jaunajā grafeenē, kura sehšch stingri un nekustošchi kā štatuja. Winam leekas, ka ta ir turwu gihbonim.

Beidšot ar neifšakamām mokam wina išdabū weenu wahrdū —

„Ej!“ wina fata.

„Kam jaeet? Man?“

„Mahžitajam,“ wina išdwešch zaur luhšpam.

„Elifabet! Klufš jel!“

„Šchuhšpas mahžitajam mana mahja jaatštahji!“

„Anna! Anna!“ praša Gesta: „Ko titai wina ar to domā?“

„Wišlabaki buhš, ja tu aifseeš, Gesta.“

„Kalah man eet? Ko tas wifš lai nošihmē?“

„Anna,“ grafeene Elifabete luhšās, „pašaki, pašaki to winam!“

„Ne, grafeen, šakat to winam juhš pati.“

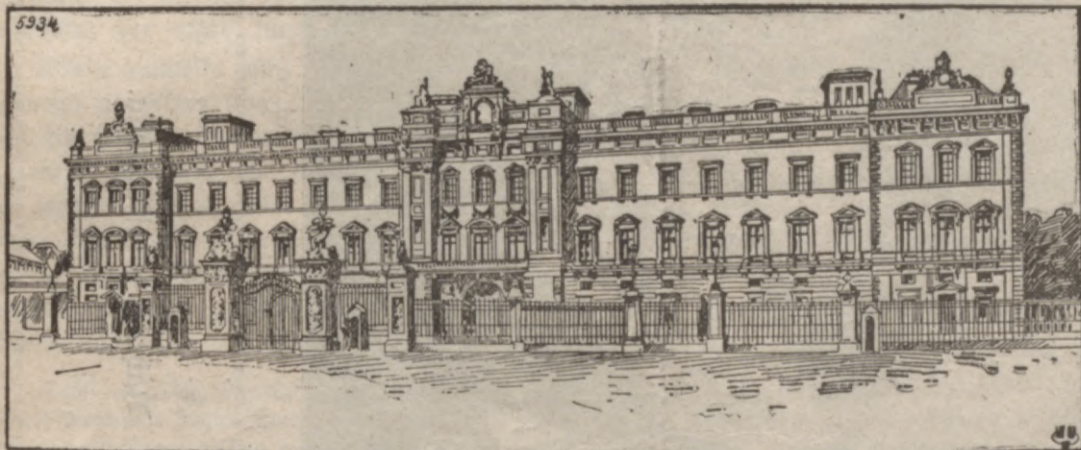
Набрас — Матюшка.

Grafeene ſakofch ſobus un lublo ſawu ſawitnojumu pahrwaret.

„Berlinga kungs,“ wina ſaka eedama tam klah: „Jums ir eewehrojamas dahwanas, liſt laudim aiſmirſi, kas juhs eſat. Es to neſinaju lihds pat ſchai deenai. Es patlaban dſirdeju noſtahtu par Ebbas Dohnas nahwi un lihds ar to dabuju ſinat, ka wina eedſinuse kapâ weenigi apſina, ka wihrs, ko wina mihl, naw winas wehrts. No juhsu dſejas es iſpratu, ka ſchis wihrs eſot juhs. Es neſaprotu, kâ zilweks ar juhsu pagahnti drihkt wehl rahbitees preekſch peeklahjigas ſeewetes azim. Es to neſaprotu, Berlinga kungs. Waj nu es buhtu iſteitufes peeteekofchi ſkaidri, ja?“

„Grafeenes kundſe ir iſteitufes peeteekofchi ſkaidri, ja; bet es gribu wehl ſazit tikai weenu weenigu wahrdu ſawai attaiſnoſchanai. Es lihds ſchim biju arween ſtingri pahreezinats, ka juhs ſinat par mani wiſu, kas reis bijis. Es nelad neeſmu tihtojis jums kaut ko apſlehpt; bet man tomehr nebuhtu bijis patihkami, dſirdet ſawu dſihwes ſuhrako nelaimi iſkraigajot pa malu malam, nemas jau

Buinghemas piis Londonâ.

nerunajot par to, ka es pats uſnemtos tās iſbaſuneschanu paſaulē.“

Winfch dodas prom un ſchini pat azumirkli grafeene Dohna uſleek ſawu ſchawro lahjinu uſ ſilo ſwaigſchaw ſemē nomeſtâ puſchka.

„Tagad tu eſt iſdarijuſe, ko es wehlejos,“ ſaka Anna Stjernhet grafeenei aſt; „bet ari muhsu draudſibai nu ir beigās. Tew nebuhs eedomatees, ka es ſcho neſchehlibu pret wina tew kahdreis peedofchu. Tu eſt wina atgruhduſe, apſmehjuſe un eewainojuſe — kur es buhtu labprahf ſeſojufe winam pat zeetumâ waj ubagot, ja peenahntu waja-dſiba to darit. Es muhscham buhschu par wina nomodâ un wina paſargafchu. Tu eſt iſdarijuſe to, ko es wehlejos, bet peedot es tew to nelad nepeedofchu!“

„Bet Anna, Anna!“

„Tu domâ, ka es tew wiſu to ſtahstiju ar preezigu ſirdi? Waj ta nebij mana ſirds, ko es tew preti ſehdedama rahwu ſew iſ kruhts „gabalu pa gabalinam, tew ſtahſtidama?““

„Bet kadehſt tad tu to dariji?“

„Kadehſt? Tadehſt, ka es negribeju — ka es negribeju, lai winam buhtu japaleel par prezetas ſeewas mihtako.“

M a m ſ e l e M a r i j a.

Ah, ſſſ! Klufu!

Man wirs galwas kaut kas duh3! Ta, droſchi, buhs ſahda bite, kura laiſchas te pahri.

Bet ne — tomehr eſt tikai klufu! Kas par ſmarſchu! Tik teeſcham kâ es dſihwoju, waj tās naw leſtojas un lawendales un zerini un narziſes? Ta ir tihrà ſwehtlaime ſchahdâ pelekâ rudens deenas wakorâ ſche piſſehſtas ſeenâs. Man, ſcho tihtimes pilno weetinu eedomajot ween jau, ſahl aplahrt ſmarſchot un duhkt un, eekams wehl es atjehdſos, es jau atrodos maſâ, tſchetſtuhrainâ roſchu dahſinâ, pilnâ puķu, wiſaplahrt liguſteru ſehſta. Stuhros ſtahw zerinu lapenes ar ſchawreem koka ſoleem un tam aplahrt wiſur puķu dobes, te ſwaigſnes, te ſirds weidâ, un tam aplahrt wijas ſchauri, baltu ſmilti nokaiſti tazini. No trim puſem roſchu dahſinu apnem meſchs. Dſchi un ſermuhktſchi ſkatas uſ puķem, ſtahwedami dahſinam wiſtuwat, puſziwiliſeti, un jauz ſawu ſeedu ſmarſchu ar zerineem. Miſ teem ſeho behrſi un tad ſahkas egku meſchs, iſhtais meſchs, klufs un tumſchs, augſts un bahrtſtains.

Un zeturtajâ puſē ſtahw maſa, peleka mahjina.

Dahſinſch, par kuru es nupat runaju, preekſch ſeſchdeſmit gadeem peedereja wezajai Moreiſa kundſei, kura pelnija ſawu deeniſchko maiſi

ar adiſchanu un ſchuhschanu. Beſ tam wina kâ blakus amatu peekopa eſchanu uſ aplahrtejam kaiminu ſehtam par wahritaju.

Mihtee draugi! No wiſa laba, ko es jums wehlu, wiſpirmâ weetâ man jamin iſſchujamais rahmis un roſchu dahſis. Wezu, leelu rahmi, ap kuru war ſtrahdat peezi, ſeſchi zilweki reiſâ, ſazensdamees, kurſch ahſtraf, kurſch ſtaifſtakeem duhreeneem, aiſ kura ſtrahdajot teel ehſti zepti ahboki un ſpehletas ſtaifſtas rotakas, pee kam teel tâ ſmeets, ka wahweres aiſ bailem kriht no koleem ſemē. Iſſchujamo rahmi ſemâ un roſchu dahſu waſarâ! Ne leelu dahſu, kura jaerok wairat naudas, nekâ winâ war iſaugt preeka, bet maſu dahſinu, ko war aplopt pats ſawam rokam. Un tad tur ſtarp dobem wajag ſtahwet maſeem roſchu kruhmeem, un teem ap ſaknem augt neaiſmirſteku wainadſineem, un wiſzaur, gan ſehtmalâ, gan ap grantajeem zelineem, pazeltees platlapainajam magonem, un ſaules puſē atraſtees welenu benkim, kura ſtaros nobeguſchais ſehdeklis un atſweltne kâ ſeht noſehſti ar ſaulreeſcheem un ſeiſarkroneem.

D, wehl dauds kas peedereja wezajai Moreifa kundsei. Winai bija trihs jautras, tšchallas meitinas un mahja zekmalā; us behnineem wezā tihnē saws grafitis nebaltai deenai; beesas sīhda schalles, augstmuguraini krehfli un mīsums peedsihwojumu daschadās leetās, kuras derigas tam, kas pats pelna sawu maisti. Bet wislabakais no wisa kas winai peedereja, tomehr bij un palika winas isschuhjamais rahmis, kuresch zauru gadu dewa darbu, un roschu dahrsē, kuresch darija preeku, kamehr elpoja sītā wasaras fruhst.

Tad wehl ir japeebilst, ka Moreifa kundses naminā peemita ari kahda ihrneeze, — masa, isschuwuse, jau weza jumprawa, apmehtam gadu tšchetradesmit, kura dsihwoja jumta istabinā. Schai mamselai Marijai, ka to wisi mehdsā faultt, bija daschā labā leetā sawi ihpafchi eestati un pahrlēezibas, kahdas arween attihstas tahdā zilwekā, kas pastahwigi fehsh weens un kura domas grosas ap wisu to, to azis reis redsejuschas.

Tā mamsela Marija tizeja, ka mihlestiba esot wisu schis behdu semes kaunumu eemestis un sakne.

Katru wakaru, pirms eemigšanas, wina salika rotas un nostaitija sawu wakara luhgšanu. Un tad itreis pehz beigtas tehwa reises wina noslehdsā sawu sirds isleechanos ar luhgumu, lai Deews pasargā winu no mihlestibas.

„Tas buhtu tihrais posts,“ wina teiza; „es esmu weza, neglihta, nabaga. Ne, Deews lai mani pasargā, ka til es neemihletos.“

Deen deenā wina sehdeja Moreifa kundses mahjinas jumta istabinā un rakstija aiskarus un dekus. Tad wina tos pahrdewa semneekem un muischneekem wifā aplaimē. Wina sapnoja peerakstīt reis til dauds, ka tai isnahktu masa mahjina us skaiskā kalnina preti Swortshejas basnizai un schi bij winas augstakā wehleschanās uu mihlakais sapnis. No mihlestibas turpreti wina negribeja finat labak nēka, pawisam nēka.

Dsirdot swehtdeenas wataros no krustzeka wijoli sšanam, kur muštants us sehčas sehdedams lozija sawu polku un jauniba tam aplahrt zilaja rakstā schirgtās kahjas tā, ka putekli greesās ap austin, wina gahja ar leelu lihsumu pa mēschu, lai tikai nēka nēdsirdetu un neredsetu.

Dros seemas swehtkos, kad semneeku jaunās bruhtes, daschreis peežas, sehčas reisā, sanahja pee Moreifa kundses un tās meitinam eetehrptes bruhtes rotā, kad tām galwā tika uslikti mirschu wainadsi un augsti, stikla wisuteem isrotati kroni, ap widu aplittas sīhda jostas, fruhstis ispuschkotas paschdarinatām rosem un apgehrba apalschmala apschubta ar weselu rindu raibu tamboretu puķu, tad wina eeslehdsās sawā istabā, lai tikai neredsetu, ka tās teel isgrefnotas par godu mihlestibai.

Kad abas Moreifa jaunkundses seemas wataros sehdeja pee isschuhjamā rahmja un leelā istaba staroja no omulibas, kad krahsni schwihtsteja zepdami ahbofi un kad skaisstais Gesta Berlings waj labais Ferdinands, zeemā atnahkuschī, meitenes kirzinaja, israudami tām deegu is

adatas, waj tās apmulšnadami tā, ka tām gahja schihibi duhreeni, un wisa istaba sšanet sšaneja aif smeckleem, walodam un plofšchands un roka ar rozinu mefleja fastaptees sem rahmja, kur neweens to neredsetu, tad wina sapihkuse meta sawu isschuhjamo pee malas un kahpa augscham, jo wina newareja mihlestibu eeredset, ar wifu, kas pee tās peeder.

Bet mihlestibas kaunos darbus wina pahrsinaja un un prata no teem dauds runat un stahstīt. Wina nefaprata, ka deews Amors wehl drihtsteja rahditees semes wirsū, ka winsch nelahwās sewi aishaiditees no wisu atstahsto waimanam, no wisu to lahsteem, kuras winsch padarijis par pahrkahpejeem, no wisu to sahpu kleeeseeneem, kuras winsch eekalis neewatājās waschās. Wina newareja saprast, ka wina spahrni wehl arween eespehja to til weegli nest pa gaisu, ka winsch nebija wehl nogrimis besgaligakajā dsikumā, nospeests no ruhpesteem un kauna.

Nē, jauna bija ari wina bijuse tāpat ka zitas, bet

Angļu karaleene Marija.

Angļu karalis Georgs V.

mihlestibas wina nekad nebija mihlejuse. Nekad wina nebija palahwuses aishaut sewi deļā waj padewuses glahsteem Apputejuse un bes stihgu karajās winas mahtes gitare behninos pee seenās. Nekad wina nēdseebaja mihlestibas dseefminu, to ar wezo instrumentu kluft pawadit.

Winas logā stahweja mahtes roschu podi, bet wina tos gandrihs pat nelaištija. Wina scho mihlestibas behrnu nēmihleja! Lapas puteklainas flihgā us leju, sširneki meerigi auda sawus tihllus pa sareem un nekad neredseja tajos plaukstam kahdu seedu pumpyrinu; un lejā Moreifa kundses dahrsā, kur taurini schaudijās un putni dseebaja, kur smarschojoschas pukes sūbtija tās aplidojoscheem taurineem saldus mihlestibas sweizeenus, kur wifs runaja par nizinato, saldo juhtu — tur wina sawu kahju zehla tikai foti reli.

Te atgadijās, ka Swartshejas draudse lika eerihlot sawā basnizā jaunās ehrgeles. Tas bija wasarā preeksch tam, kad kawaleeri tika pee waldischanas. Swartshejā

eeradās jauns ehrgefu buhwetajs. Ari winsch apmetās uf dšihwi pee Moreisa kundses, kur apdšihwoja otro jumta istabinu masajā mahjā.

Winsch ufstahbija ehrges un, at! zif burwigas bija to fkanas, zif warenas to basunu balsis, kuras peepešchi islauschos, neweens nesin no tureenes, neweens nesin tā; peepešchi gluschi meerigas meldijas widū tās atflan tā, ka behrni basnizā fahf raudat.

War jau buht, ka jaunais ehrgelu buhwetajs nebija fawā mahfklā nekahds leels meistars. Bet jautrs sehns winsch bija katrā sīnā, ar gaischām, itkā no faules staru pilnām azim. Winam preeksch katra bija laipns wahrds — preeksch bagata tā nabaga, weza tā jauna. Drihs

šapnos. Es nebuht negribu fazit, ka winsch buhtu runajis ar kahdu no tām par mihlestibu. Bet pehz divām nedam no apmeschanās, Moreisa kundses mahjinās masajā behniu istabā, wišas trihs meitas bija jau winā eemihlejuschās un pat nabaga mamsela Marija noprata, ka winas luhgšchanas ir bijuščas weltas.

Tas bija asu behdu un ari dšitu preeku laiks. Uf isfchuhjamā rahmja krita ašaras, nomasgadamas ar krihtu uswilktās pukēs. Pelekajās stundās arweenu zerinu lapenē fehdeja weena waj otra bahla šapnotaja un augšham, mamselas Marijas istabinā, gitarei tika uswilktas jaunās stihgas un dšeedatas, tai peešlandinot wezmodigas dšeesmas, kuras mamsela Marija reis mahzijufēs no fawas mahtes mutes.

Bet jaunais ehrgelu meistars štaigaja bešruhpiigi un jautri, wišur dahwinadams šmaidus, wišur patalpojums šchim ilgu pilnajām seeweetem, kuras stihdejas deht wina, kamehr wina nebija mahjā, itkā gribedamas to weena otrai atneht. Un pehdigi peenahza deena, kur winam wajadsjeja aifzetot.

Kati štahweja pee durwin, mantas bija jau šakrautas un jaunais wihreetis teiza wišem pehdejas ardeewas. Sehri winsch nostuhpštija Moreisa kundsei roku, aptampa raudošchās meitenes un štuhtštija tām waigus. Winsch pats raudaja, ka ir peešpees aifbraukt, jo masajā mahjinā bija pa-

Albanu dumpenecki.

winsch tika šawu dšihwofka beedru labais draugs un, at! — ari wairaf nekā draugs!

Atgreesees wakaros no darba, winsch tureja Moreisa kundsei dšiju un strahdaja ar jaunajām meitscham kopā roschu dahrsā, deklamedams „Aufekli“ un dšeedadams tām preekschā „Fritjofu“. Tad winsch arween pašneedsa mamselai Marijai winas kamoliti, zif beeschi tas ari nenoweltos semē, un šaprawija pat winas wezo galda pulkšteni tif taht, ka tas atkal fahfa eet.

Nekad neweenas balles winsch neatšahja, neisdanzinajis wišas seeweetes, no wezakās seewas lihds masafajai meitenitei, un tiffihds tam notika kahda nelaime, winsch apsehds pee pirmās gadijuschās seewischkās personas un atklahja tai wišu, kas tam guleja uf firds. Ša, winsch bija pilnigi tahds wihrs, kahdu seeweetes to reds šawos

wadijis teescham faules selta apstarotu wafaru.

Wispehdeji winsch wehl apškatijās, kur gan paleel mamsela Marija.

Te wina ari nahza, šawā labatajā rotā pa behniu trepem lejā. Gitare karajās tai platā, šakā sība bantē ap kaku un rotā wina nesa puščki mehnescha roschu, jo šhogad winas mahtes puku podi bija nefušchi atkal reis seedus.

Wina nostahjās jaunajām wihreetim preekschā, twehra ar pirksteem gitares stihgās un dšeedaja:

„Tu šchirees. At, atgreesees wehl kahdu reis —
Wehs tewi šaudam ar šahpem.
Atminees laimē muhs wehl kahdu reis —
Kas pilni ar ilgam un šahpem.“

Pehz tam wina peestiprinaja puķes winam pogu zau- rumā un nofkustija to taisni uf luhpam. Ja, un tad wina aismuļa pa behninu trepem atpakaļ — nabaga wezā!

Mihlestiba bija winai atreebuķes un padarijuse to wifeem par apsmeeķlu. Bet no ņhīs reiķas wina nekad naw par mihlestibu rahjuķes. Nekad wina wairs naw gitares peekahruķe pee malas un nekad naw aismirķuse kojt un laistit ņawas mahtes puķes.

„Labak ņehrot ar mihlestibu, nekā buht preezigam bes winaš,“ mehdsja wina ņazit wiķu atliķuķo muķķu.

* * *

Laiķ riteja. Etebi majoreene tika aisdīķta, kawaleeri tika pee stuhres, un peenahza ari tas gadījums, par kuru jau ir stahstīts, ka Ģesta Berliņģ kahbu wataru laķķja jau- najai Borgas graķenei preeķķhā dķeķu un wina to israidiķa pa durwin.

Durwiķ aīķ muguras aīķwehriķ, Ģesta Berliņģ redķeķa pee nama trepem peebrauķam dasķas kamanas. Wiņķķ pameta aķis uf pirmajās kamanās ņehdoķķu, masa auguma damu un, lai ķit tumsķa ari jau nebija preeķķ wina stunda, to eeraugot ta tapa wehļ tumsķaka. Wiņķķ aīķ- steidsās aķtri, lai netiktu paķiķts; bet kahdas nahķoķķas nelaiķes preeķķķuķta peepildiķa wiķu wina prahtu. Waj ķili notikūķe ņaruna bija ņķo ņeeweeti ņķurķu atbuķruķe? Weenai nelaiķei arween mehds ķekot otra.

Sulaini steiķķķus dewās laukā, ņegas tika atahķetas, ķahķu ķildiķi atdariti. Kas ķķi atbrauķeķa gan wareķa buht? Waj pateeķķ ta bija pate Marta Dohna, pate wiķur ņlawetā graķene? —

Wina bija wiķķjautrakā un weeķķprahtigatā no wiķam ņeeweetem. Paķaules ļautriķa to bija usķķķuķe uf ņawa trona un padarijuse par ņawu karaleeni. Rotas un joki bija winaķ pawalķķneeki. Dīķhweķ kaulinūs metot, winai bija ķrituķķi dantķķu un peedķiķwoķumu raibumi. Tagad winai netruķķķa jau daudķ no peeķķdesmit, bet wina pee- dereķa pee teem gudraķeem, kuri gadus neķķaita. „Kas wairs neķķehķ ķahķas deķā ķelt un luhpas ņmaidā ļoķit,“ wina mehdsja teikt, — „tas ir weķs. Tas paķiķķt gadu ņmago nastu — newiķ es.“

Winaķ ļaunibā preeķi nebuht nebija walđiķuķķi ne- trauķeti uf tās trona; bet nedroķķiba un ņķķaubiba dariķa winaķ majestates ļautro dīķhwi tika wehļ ļautraku. Tauriņ- pahrnotā walđneeķe weenu deen dewa ķaķiķas wataru galma istabās Stohķolmas ķili, otrā deenā deķoķa ņrakā un ņarotu ņpeeķi rokā Pařiķes ņahķēs; apmekķeķa Napoleona ķehķeri, brauķa ar Neķķona ņloti pahr ņilo Widuķ ķuhru, bija ķlahķ Wiķnes ķongreķā, nebaidiķās ņlawenas ļauķas preeķķwatarā dotees uf balli Briķelē . . . Un kur tika bija preeķi, graķene Marta bija winu neķķķiramā pa- wadone. Deķoķot, ņpeķķeķot un jokoķot iķķidoķa graķene Marta paķaules malas. Ko wina nebija redķeķuķe, ko wina nebija peedķiķwoķuķe? Wina bija apdeķoķuķe tronus, ņpeķķ- ļeķuķe ķahrtis uf ķirķtu walķķibam, ņmeķķuķes par Ģiroķu pahr ķidoķoķķeem ķareem.

Ja preeķi briķķķeem par ļauķas ļauķu pahrwehķrķajā Ģiroķā newareķa ņeebet, bija no tās iķķpeeķti, tad wina mehdsja uf ilķatu waj iķķķuķi ļaiziķu atķreeķķees weķajā graķa ķili uf Lewu eķera ķraķta. Uķ tureeni wina bija at- ķreeķuķes ari toreiķ, kad ņwehķtās alianķes gadā ķeetķemes ķirķti un wiķu galmi bija palikūķķi tai pahrak druķmi. ņķahķdā briķķdi wina bija ari par ļabu atradūķe peenemt Ģestu Berliņķu par ņawa deķķla mahķķķķoķoķu. Wina mehdsja ķuķķees ņķe augķķam paķiķķami un nekad preeķeem naw biķuķe ķrahķķnaka walķķiba nekā ņķe. Te bija dķeeķmas un rotas, uķdīķhwoķumu un atķadiķumu ķahri wiķreeķķi un ņķaīķtas, dīķhweķ preeķa ķilnas ņeeweetes. Te netruķķķa meelastu, deķu, mehneķķnalkūķu uf eķera balķķuhru ļaiwās, ķamanu brauķeenu pa tumsķeem meķķeem; un ķirķi ņa- triķinoķķu notikumu; un mihlestibaķ preeķu un ņahķķu.

Bet peķķ meitas nahweķ wina ņawus Borgas apķee- moķumuķ bija pahrtraukūķe: peeķi gadi wina nebija ķili

Ģetaiķe preeķķķ ķidoķamo maķķiķu ņemē nolaiķķķanās.

eeraduķes. Tagad wina atbrauķa pahrķeeķinates, ķa winaķ wedekķa war iķķturet ņķo dīķhwi meķķu, ņneega tuķeķu un ļahķķķu wiđi. Wina uķķuķoķa par ņawu peenahķumu ap- raudķķit, waj ģķupais Ģenriķ ar ņawu ģarķaiziķu naw no- moķiķis winu ķiķds nahwei. Wina griķeķa buht ņķiķ mahķas labais engelis; ņaules ģaiķma un ļaime ģuleķa eepakata winaķ diwi dutķķi ahķas ņomās, ļautriķa brauķa ķiķds par roķas meitu, joki par ķuķķķeeri un rotata par iķķtabas damu.

Un kad bija uķķķreķķuķe pa trepem augķķam, wina tika uķķnemta atķķehķķtam roķam. Apakķķstahwā stahweķa ģatawķ winaķ dīķhwoķķis un ķiķķ peķķ ķita ņanahza winai pakat namā ari wiķi winaķ ķalpi, roķas meita, iķķtabas dama, diwi dutķķi ņomu, ģuba ķepurmapu, ņķalķes, ķaķķoķi un dīķh- wiķa, dīķhwiķa, dīķhwiķa! Durwiķ ķķaudķeķa, wiķur ņķaneķa trolķniķ, ķahķas riķķeķa pa trepem augķķuķ un ļeķķ . . .

Nebija ģreuķti nomanit, ķa ir atbraukūķe atķal gra- ķeene Marta. (Turķmaķ wehļ.)

Aurelija.

Katula Mendefa.

I.

Aurelija dšihwoja ūstāta nama peektā stahwā, kurfch nesen bija uszēlts bagatu kauschu kwartālā. Dāschos bagatos namos mehds tā buht, ka masas telpas, kuras atrodas apasch pascha jumta un noteiktas preefch apkalpotajeem, paleef neisleetotas un tad isihre nabageem, kuri ūwām wajadsibam leeto pakatejās trepes. Aurelija ūewi tureja par ūoti laimigu, ka bija atraduse ūew ūchāi kwartālā istabimū. Wina nodarbojās lahpidama jafas preefch bagatām damam un tā winai newajadsēja ūaudet laika ūtaigajot pehz apstellejumeem un nobodot tos. Beū tam winai wiūpahreji nebija par ūo ūchēlotees. Wina ūinaja tahdas, kuras bija ari dauds nelaimigakas par winu. Winai bija teizama klientura, kura jau no ūeneem laikeem pastahweja no weenām un tām paschām apstelletajām, kuras dauds netirgojās un maksāja labi. Un ūchā waj tā, bet zauri tift wareja.

Wina pat atlika drufku naudas pee malas, — o! pa wiūam maū, ūinams, darba truhkuma jeb ūlimibas gabijumam. Un wina bija weena no tām, kuras ūtipra darba weetā, kurfch turpinās no pascha agrā rihā lihds wehslam wakaram, dabū pahrtiku, drehbes un ūawu gultu. Ka tad wehl wajadsēja wehletees?

Ugrā behrnibā eerweetota audūinaschānas namā un aishmirūta tur — no ka? Waj tad kahds jel kad winu ūinaja? — Wina atstahja ūcho eestahdi ūeschpadsmit gadus weza, lai eestahtos par mahzēli pee kahdas ūchuwejas. Slawena ūeweete bija winas ūaimneeze, pee kuras ūeemā nebija agrāf jazekas kā pulūsten septinos un kur weenmehr labi uūtureja. Pateesibā Aurelijai weenmehr bija wedees. ūemahziūūes amatu, wina atstahja darbnizu lepnās zeribās eerihkot paschāi ūawu klienturu. Un atkal winai paweizās: ūoti drihs wina ūew atrada darbu. Tagad wiūū gahja kā wajadsigs. Ir tatschu gruhā leeta pahrtift paschāi no ūawa darba: bet wina tift ween dšihwoja kā no darba. Un wina bija meerā; ūawā diwdesmitpeezu gadu wezumā wina newareja eedomatees, ka preefch winas waretu buht zita laime, kā ta, lai nebuhtu nelaimiga. Tadeht ka wina bija neglihta, ūoti neglihta. Kalfneja, ar eekrituschām fruhstim, reteem mateem, rehtainu gihmi. Tramwaja imperialos weenmehr war ūastapt strahdneezes, kuras lihdsinas Aurelijai, ar masām ahdas ūominam rokā, nowalkatās drehbes, zepure ar isbahlejuschām lentam. Tahdas ūeweetes weenmehr brauz weenaldsigas un ne par ūo neinteresejas; ūcho jaunawu nepeewilzīgā ahreene ir weena no Parises behdigām pusem.

Jau ūen darbnizā wina ūaprata, ka ne preefch winas raditi ir wiū tee preeki, kad ūwehtdeenās jaunawas dodas jauna zilweta pawadibā uū Buūchivalu jeb Sewru, kur peefola paschuhpotees karufekos un pehz tam laubitē pameeo ar pusdeenu. Bet aplahrt redūams, kā pa upitem ūlihhd laiwinas, ispuūchtotas krahūaineem lukturischeem un wiūur dūeed . . . Pirmā laikā wina weenmehr nopuhūtās

par pagahjufcheem laikeem un nahkotnes zeribam; pat diwas jeb trihs reises ari winai eelahrojās pawadit tāpat laiku, kā wiūam pahrejām . . . Tikai nē! Wina pa daubū nesmuka. Kahdu laiku wina mehginaja puderetees, lai pamehginatu, waj ta neisūtatisees labaka, bet ūchminūis pa wiūam neturejās uū rehtainā waiga un atstahja tifta rupjus, reebigus traipekus. Un wina nolēhma palift tahda, kahda bija — nesmuka, nemihleta . . . Wina ap-rada neka newehletees un tagad, drufku lepodamās pate ar ūewi un par to, ka wina naw ne ar ūo ūaistita — wina jutās ūoti meeriga un pat neatminejās wairs to nedroschu kahrdinajumu, no kureem tagad bija ūuwufe wakā. Ja wina buhtu gribejufe, wina buhtu warejufe isēet pee kaut kahda strahdneela, kurfch ar ūawām masām praūbam buhtu pilnigi apmeerinats ar strahdigo ūeerwu, kura atnes ūaim-neeūibai ari ūawu pelnu. Bet nē! Kadeht! Brihscheem, kad wakas brihschos wina weena pate dewās pastaigatees, wina ūastapa kahūu gahjeenus; un plezus paraustidama wina domaja par ūewi, ka ūler-d'oranschu wainags winai ūoti nepeepafetu. ūhis-bija maigs, labs, meerigs radijums, kurfch labprahht padewās listena pagehrejumeem un kurfch maū pamasām pahriwehūchas par wezu meitu, ne- buhdams nekad par ūawu ūeeweeti.

II.

Kahdreis, kad wina strahdaja pee ūawas istabas waleja loga, wina, mekledama deegu ūpolites, nejaufchi pagreesa ūlatu un eeraudūija jaunu zilwetu, kurfch bija atūpedees uū kahda kaiminu nama palodsēs.

Winai listās, ka tas uū winu luhkojas. Nu, ūo gan wehl! Tā jau nu wiūsch ees luhkotees! Wina negreesa wairs nekahdas wehribas uū to, turpinaja strahdat, pret nakti aishwehra logu, pat nepaluhkodomās wairs pa to un pehz weeglam wakarinam dewās gulet.

Bet aismigt wina newareja. Wehl ūaidraf kā teeschamibā wina redseja kaiminu, galantu gaischmati ar ūmalūam uūūinam, gaischūlā ar ūchorem isschuhūtā kamsoli — wiūsch laikam bija bagats, jauns zilwets, kurfch nejaufchi noūehdees pee loga. Un tomehr Aurelijai listās, ka taifni uū winu tas bija ūlatijees! . . .

ūedomajotees, ka atradees tahds zilwets, kuram eenahzīs prahūā par winu eeintereseetes, wina pat pasmejhās ūawā ūpilwenā . . . Bet ūcho ūmeeklu weetā drihs radās weh-leschānās raudat . . . Nu, deesgan, waj tad wina prahūtu ūaudejufe? Wina gribeja gulet, ūaūpeeda uūazis, nekufstēs. Un wina aismiga. Bet pamodusēs jutās glufchi nogurufe un nomozita wehl wairaf, nekā pehz weūelas naktis gara darba. Tomehr wina ari pat nedomaja par jauno zilwetu, kuru wakar bija redsejufe; un winai buhtu leeli brihnumi, ja winu jautatu, kadeht wina ūchodeen, tāpat kā zitas reises, nesēhūstas pee pascha loga . . . Brihdi pa brihschām wina luhkojās masā ūpoguliti, atrada, ka ar ūawu rehtaino gihmi ir ūoti neglihta, un nopuhūtās. Beū kahda zehlona.

No rihta lihds wakaram wina strahdaja tik tšchalli, ka gulet eedama pabrihnejās par padarītā darba wairumu. Un wina guleja koti labi, atratījufēs no wiſeem newaja-
dſigeem ſtabſteem.

Bet naſkamā deenā, pehž brofaſtim, wina newareja at-
turetees, ſteidsās pee loga, atwehſa winu, eeraudſija, paſina, ar ſajuhſmu paluhkojās uſ jauno zilweku un gan-
drihſ waj prahtu nepaſaudeja, kad taſ winai ſubtiſa gaiſa
butſchianu.

III.

Wina! . . . mihleſta — ak! ko tur! waj wina wareja
dalitees ſchahdoſ jehdſeenos! — wina, mihleſta, un pee
tam tik neglihta! . . .

Bet warbuht no tahleenes naw ſaređſami winas gihmja
raibumi? . . . Wina noſahrās zaur logu, atratiſa atpaſak
matus, lai waretu parahditees beſ kahdas wiltibas wiſā pa-
teeſbā, bet wiſch turpinaja ſubtit ſawus ſkuhſtus.

Tad wina paſlehpās iſtabas dibinā, uſbudinata par wiſu
ſcho notikumumu, par kuru lihds ſchim nekahdi nebuhtu warejuſe
pat eedomatees . . . Waj tik wiſ taſ nenoteel ſapni? . . .

ſchis jaunais zilweks ir tik ſlaiſts — o! ja! tik ſlaiſts,
tik apburoſchſ! . . . Ar nejaufchu ſkateenu wina pama-
nija uſ ta wirſuhpaſ melnu plankuminu . . . Tā tad
neraugotees uſ deeſgan plato eelu, wiſt ſihkumi tomehr labi
ſaređſami un tā tad ari wiſch buhſ wiſu pee winas labi
nowehrojiſ. ſchis jaunais, ſlaiſtais, bagatais, galantais
zilweks luhkojās uſ winu, dewa daſchadas ſihmes, tā tad
mihleja winu? . . . Un wiſas tās juhtas, wiſas laiſlibas,
kuras wina tik ilgi bij ſewi flehpufe, tagad ſchahwās tā
karſtas ſtraumes winas galwā . . . un neka neſapraſdama,
nemehginadama neka ſapraſt, laimiga, uſtraukta, laiſligas
wehleſchanās pilna meſtees iſ ſawa lodſina pee kaimina
loga un bailigi atrautees atpaſak, ja kahds winu aiſſfahrtnu,
wina ſahka raudat tahdā apburoſchā bailibā, kā winai
likās, ka ta nomirſt, un no jauna peedſimſt tahdā paradife.

Un ne uſ weenu azumirſli winai neradās domas, ka
ſchis apburoſchais kaiminſch, kuras plaſchi bij wakā wiſas
mihleſtibas durwis uſ daudſām žitām, tahdām ſahrtaſtām
ſeeweetem, buhtu eedomajees paſobotees par winu, nabaga
meiteni. Wina peežehlās, peeſtrehja pee ſpogula un weenās
aſarās, ſmeedamās, parahdijās ſew ſlaiſta.

No ſcha brihſcha winas dſihwe pahrwehrtās weenā
lihgſmibā. Noſehduſēs pee maſās iſtabinas loga wina
katru deenu no jauna redſeja weenā un tai paſchā ſtundā
nepaſiſtamo jauno zilweku, kureſch winai ſmaidija, runaja
ſawā ſtatu walodā, aſfinās ar mehmeem luhpu kuſteeneem
ſawā mihleſtibā, kura pildija wina ſirdi. Wina juta, wina
wehl neſen tik bailiga, tahda neglihta — tadehſ, ka wina

tagad bij pahrleezinata, ka nu wairſ naw neglihta! — ka
winu mihle tā, kā wehl naw mihleſta neweena ſeeweete.
Un kahds lepnumſ pildija winas ſirdi! Wina ſahka pat
kokeſet. Pehž daſchām nedekam wina ſahka rahdit aiſ ſawa
loga baltajeem aiſfareem bahrgu ſeju. Wina neatbildeja
ar ſawu ſtatu tam, kureſch uſ winas luhkojās tik maigi, tik
zeeſchi; wina deeſgan tizeja ſawai laimei. Un tomehr
wiſch kahdreis ar tahdeem maigeem waibſteem un roku
mahjeeneem dedſigi luhdžās atkaut winai peetuwoſtees, tā
kā wina padewās un neſpehdama wairſ pretotees, atbildeja
ar ſihmem, kurem wajadſeja apſihmet: „nahž!“ . . .

IV.

Wina ta gaidija ſahwedama, pee ſeenas peeſpeeduſēs
un baiſobamās, ka nepakriht uſ ſawas iſtabinas grihdaſ.
Gaidiſchanas un baiſu illuſijā taſ azumirſliſ, kad wiſch,
winu aplamps un ſkuhptiſ tās luhpaſ, iſlikās winai, ne-
raugotees uſ wiſu ſawu tuwumu un neiſbehgamibu, par
daudſ taſlu . . . Wina gaidija . . . Luhl, jau daſchas
ſekundes, kad wiſch waretu buht te . . . Notahpt pa
trepem, pahreet pahr eelu, uſlahpt peeſtā ſahwā — preeſch
ta pawiſam newajadſetu daudſ laika. Winai radās brih-
numi. Kaſ ar winu notiziſ? Wina iſgahja uſ trepem,
ſahka klaufſtees . . . Neweena . . . Atgreesās iſtabā, pec-
ſtrehja pee waleja loga . . . Warbuht wiſch dotās ſihmes
naw ſapratiſ? . . . Logſ winai preſi bij aiſwehrtſ. Kur
tad wiſch? Kadehſ wiſch neparahdas? Wina wairſ
nebaidijās no ta, no ka wiſu ſcho laiku bij baidiſuſēs;
bet tagad ar diwſahrteju ſpehtu wina wehlejās wiſa ta,
ka nupat bij wehlejuſēs . . . Bet warbuht nupat, ſchāi
brihdi, wiſch jau nahſ pahr eelu? Wina iſleezās pa logu
ar wiſu ſahwu, žil taſlu ween wareja. Taiſni apakſch winas
loga bij maſſ balkoninſch. Wina iſleezās wehl wairak un
ſchehliſ, ahrprahtigſ kleeđſeens iſlauſās iſ winas kruhtim! . . .

Tur, apakſchā, balkoninā, žeturā ſahwā, taſ, kuru wina
tā gaidija, runajās wihnogu ſihgu un oleanderu ſtarpā ar
jaunu, ſarlanmatainu ſeeweeti.

Tā tad wina tik ilgu laiku bij wiſluſēs? . . .

Un taſ bij ſchodeen, wakar, weenmehr . . .

Tā tad ne winai, bet tai jaunai ſeeweetei tur, lejā,
pee kuras eeeja pa parades trepem, bij ſubtiti wiſt tee ſtati,
ſmaidi, ſkuhpti . . . Wina, mihleſta! Kā nu nē, ar ſaweem
gihmja raibumeem! . . . Wina juta, ka wiſas aſiniſ at-
pluhſt atpaſak, uſ ſirdi, kura gatawa waj plihſt . . . un
tā kā wina wehl weenmehr redſeja winus ſarunajotees tur,
lejā, gluſchi tuwu, ta noſahrās jo wairak un wairak pa
logu un iſkrita pa to, aiſſerdama ar ſaweem bruntſcheem
wihnogu un oleandru ſarus . . .

P. B.

Daſchadi rakſti.

Galeja kometa un paſaulēſ gals. Sawā zekā
Galeja kometa neſen pagahja garam gabju ſwaigſnei
Wenerai tik tuwu, ka zaur to Galeja kometa jeb aſteſ

ſwaigſnē notikuſchās daſchas pahrmainas. Galeja kometa
ari maſleet nowirſiſuſēs no ſawa zeta. Kermeni, kā ſinamſ,
ſawſtarpeji peewellāſ. Galeja kometas aſte pehž jaunaſ

fajeem nowehrojumeem kluwufe ihfaka un warot buht, ka ta ar sawu asti sawā tagadejā zekā semeš nemas neaifneeds. No pastardeenas tā tad nekas neisnahktu. Zilwēki dšihwos tahtaf. Bet ari ja seme no 5. uš 6. maju eetu zaur swaigsnes asti pastardeenas wehl nebuhtu, jo ne pirmo reis seme buhtu gahjuše zaur kometas asti. Haleja kometas aštes fastahws til schēdres un til plahns, ka zilwēku behrni zaureju zaur schā pafaules klaidona asti nemas nemanis. Weenigais eespaids, ko kometas turwums waretu darit buhtu tas, ka wina eespaidotu uš semeš atmosferu. Laiks waretu uš laiku palikt nemeerigats, wehjainaks, leetainaks. Bet ari schai sinā newar neko drošchi teikt, jo truhst atteezigu nowehrojumu. Kometa 5. majā atradisees pa labi no tās weetas, kur faule lehks. Wina tā tad ir til turvu pee faules, ka maš zeribu winu „pa semeš zaureeschanas laiku zaur winas asti“ ar neapbrunotām azim eeraudsit. Bet sahtot ar 1. maju kometas mirdsums aug ar milšigu aštrummu, bet tad ari winai wajadsetu buht daudfreis gaischakai par fauli, lai mehš winu labi waretu redset. 6. majā kometa parahdisees reisā ar fauli un diwas deenas wehlat wina buhs nostrehjuše labu gabalinu tahtaf, jo kometa un seme tad dofees pretejos wirseenos. 8. majā wakara krehslā, pehz faules noeschanas, kometa meklejama tur, kur faule nogahjuše, bet wehlat drusku pa kreift no minetās weetas. Kometas nowehroschanas laiks tad buhtu:

	Minutes pehz faules noeschanas.
Majā 8.	134
„ 9.	157
„ 10.	171
„ 11.	180
„ 25.	185
„ 26.	187

Minetās deenās kometa tā tad attahlinasees no faules. Wislabatee kometas nowehroschanas wakari waretu buht 8. un 9. majā, labam laitam pastahwot. Par noschebloschanu leels trauzeklis buhs gaischās nattis un 11. majā ir wehl pilns mehnešs. Tā tad mehš sawās zeribās uš kometas nowehroschanu buhtu sinamā mehrā maldinati, taitchu lai apmeerinamees ar to, raksta Adolfs Richters „Nig. Tgbl.“, ka kometas, wišam teorijām par spihiti, mihl pahrschteigumus!

• **Wulkana iswehrdums jubrā.** Weena no interefantakām pehdejo gadu geologiskām parahdibam ir jaunās Boguflawas salas izselchšanās zaur wulkana iswehrdumu jubrā, ko ispehtijuschī un aprakstijuschī amerikani. Schi notikuma fotografiskee usnehmumi istahditi Amerikas weikalos. Pirmā Boguflawa fala izzehlās 1826. g. un tapa arweenu leelaka; pehz izzehlās otra, kuru nosauza par Saun-Boguflawa falu. Tad wehl weena pazehlās seemā 1886./87. g., bet 1905./6. g. is uhdens lihmena pazehlās wulkanisks paaugstinajums, kuru nosauza par Metkalf-Perri wulkanu. 7. juliajā 1908. g. wulkaniskais paaugstinajums nosjuda un wina weetā radās schaura, ischetras angku juhdses gara semeš strihpa, kura faweenoja jaunās salas

ar wezo. Tilkhdš tika manitas schis wulkaniskās pahweidibas eeshimes, amerikani nosuhtija uš tureeni sawu twaikoni „Albatros“, kuram ari isdewās noskatitees leeliskā skatā. Sinamā okeana weetā uhdens lihmenis mutufodamees zehlās augstu gaisā un krita. Milšigajeeem uhdens burbuteem fekoja gaseš, duhmi un garaini. Wulkaniskais iswehrdums eekarōja draudoschi aštri leelus apmehrus; likās, ka juhra un debesīs gribetu fakust weenā haofā. Okeana lihmenis wahrijās, mutukoja un kuhpeja tā milšigi leela dselšs kausetawas krahsns. Gandrihs trihs angku juhdses platais uguns un duhmu stabs, bagats ar atmeneem un lahwas gabaleem, sneedsās pahri mahkoneem un peepildija gaisu ar duhmu swelmi un dahrdoschu trošni. Pa starpam bija dširdami skati sprahdseeni, it tā kahds schautu no milšiga, neredsama leelgabala. Swilinoschs karstums smageja „Albatrosa“ kaudis un bija sajuhtams pat peezdesmit angku juhdschu attahlumā. Ari juhras uhdens bija fataršs. Duhmainajā iswehrdumu stabā wareja faredset stipru uguns straumi, kurā atstarōja dseltenas, silas un tumšchi bruhnas krahsas. Gaisā usmestās iskausetās weelas pusatdšifuschas krita atpakat okeanā un radija karstā uhdens sawitkojumu. Is ugunigā staba iszehlās pelnu leetus, kuru garainu mahkoni aishrahwa tahtu prom. Pehz strundas radās ap uguns stabu tumšchi bruhna zeeta masa. Is kwehloschās dselmes dsima jaunš zeetsemes gabals. Lawa bija peepildijuse daudš fintu pehdu wirš kratera guloscho uhdeni, un pazehlās tagad wirš lihmena. Ugunigais stabs auga arween leelaks lihds safneedsa 1000 pehdu augstumu. Kamehr wulkaniskā darbiba norišanās tika isdariti daschabi fotografiskī usnehmumi. Wehlat pee jaunās salas peebrauja amerikās twaikonis „Perri“, islika datu no kuga kaudim malā un uswilka karogu. Seme bija nepanesami karsta, tā tā apawi dega. Ja kahdā eedobumā eelika termometri, tad dšihwudrabs zehlās til aštri uš augschu, ka stikls faplihsa. Tomehr, neekatotees uš wišam breešmam, šala tika pamatigi apskatita. No pusšchēdrās lawas atdalijuschēes garaini un gaseš bij radijuschī tā sauzamās putas, kuras stahweja wirš kwehloschās semeš, tā burbuki wirš uhdens. Wehl ilgi wulkans isgarōja garainus un wulkanistas weelas, lihds beidsot wulkaniskais paaugstinajums nosjuda. Tad tiktai wisaplahrt guloschais lihdsenums peenehma paleekamu formu un pafaule bija weens zeetsemes gabals wairaf.

• **Haleja kometa.** Semeš satitchanās laikā ar Haleja kometas asti ir toti ween eespehjams, ka buhs stipri wehji un wehtras. War buht ari pehrfona negaisš. Par to tā raksta Maškawas profesoru awise „Rusl. Wed.“, kur eerweetots R. A. Morosowa rakstis „Wana pirmā satitchanās ar Haleja kometu“. Morosows par scho tematu turejis ari preekšlaskijumu (Peterburgā). Uppahwot to tā teeschī newarot, bet notikt tas tā warot. Semeš satitchanās ar kometas asti ir šagaidama 6. majā pulstien 4 no rihta. — Ja jau Morosowa „paregojums“ peepilditos, tad aprifa seedi un wiša schi agrā pawafara swebtiba ees bojā. Tad lauki un druwas paliktos kaili un tukšchi. Notikt jau tas war. Bet lai jau nenotiktos.

Apfkats.

Walsts domes darbiba.

Walsts domes 3. aprīļa sēdē, kura „Pet. tel. ag.” sīnā, wada knašs **Wolkonskis**. Turpina apspriest likuma projektu par apbuhweščanas teešbam.

Bīskaps **Mitrošons** nepeekriht komištjas eeskateem, ka pee apbuhweščanas teešbu apstiprinaščanas uš basnizas semem wajadšiga ari draudšes peekriščana. Par basnizas semem rihkojas weenigi sīnods. Žitadi bīskaps likuma projektam peekriht. — Referents **Ščerņizkis** newar bīskapam atbildet, jo komištjā winsch personigi bijis žitados eeskatos par basnizas semem. — **Kowakenko** atrod likuma projektu wišpahri par peenemamu, tomehr neeskata par eespehjamu šaweenoš testamenta un serwitutu teešbas. Šapat ari newar preešč apbuhweščanas teešbam noteikt minimalterminu. — Ministra beedris **Likoščins** šaka, ka waldbiba apšwežinās katru peenemamu pahrlabojumu pee likuma projekta.

Peenem preeščlikumu debates pa datai ištinat: 44 runataju weetā noleek 7.

Bekajews motiwē šawu pahrlabojumu, atteezotees uš to, ka ihpaščneeku peenahšums ir pehž rentes laika notežščanas atlihdšinat buhwetajam. **Beresowskis** ištakas pret to, ka likuma projekts neštihmejas uš Poliju un Baltiju, ar to šchis nomales un zittautibneeki teek priwiliget. Referents uš to pašaidro, ka Polijā un Baltijā wišpahri ir šawi likumi, kas atščkiras no wišpahrejem walsts likumeem.

Pehž starpbrihšča **Kontščewskis** nazionalistu wahrdā ištakas par to, ka likuma projekta pirmā data pahrašadajama un otrā atraidama. — **Petrows III.** darba grupas wahrdā ištaidro, ka šchis likuma projekts, neškatošes uš šaweem truštumeem, tautai tomehr nahš par labu un tadešt darba grupa balsos par pahreščanu uš likuma projekta zauri luhkoščanu pa punkteem.

Peenem pahreju uš tuhliteju likuma projekta zauri luhkoščanu pa punkteem. Pehž **Kowakenko I.** runas komištjas redakcijā teek peenemšs pirmais punkts, kur runa par apbuhweščanas teešbu noteikumeem. Pee otrā punkta — par 36 gadu minimallaika noteiščanu — grafs **Uwarows** leek preeščā atštahš kontrahenteem noteikt laiku. **Uwarowam** peekriht **Dpotschinins**, **Kapustins**, barons **Ščerkašows** un **Karjakins**. Pret **Uwarowa** pahrlabojumu ir **Ščerjinskis**, **Beloušows** un referents. **Uwarowa** pahrlabojums teek atraidits un 2. punkts peenemšs komištjas redakcijā. — Šehdes wadibu ušnemas **Gutščkows**. 3. punktu ari peenem komištjas redakcijā ar neezigeem pahrgroštjumeem. 4. punktā ir runa par to, ka apbuhweščanas teešbas ir tikai personam, kam atteežigā apgabalā ir teešba buht par imobiliju ihpaščneeku. **Friedmans** aištahw šchihdu un pošu apbuhweščanas teešbas un eesneedš pahrlabojumu, pehž kura wišt konfešionela un nazionala rakštura eerobesčojumi pee imobiliju eegahdaščanas naw ištlatami uš apbuhweščanas teešbam. Barons **Ščerelafows** atrod, ka **Friedmana** pahrlabojums ir analogištš

pahrlabojumam par šchihdu peelaiščanu par meerteefnešcheem un uštlatams kā mehginajums ištškirt šchihdu jautajumu, tadešt šchi pahrlabojuma apšpreeščana ir neweetā. **Lutščizkis** norahda uš to, ka apbuhweščanas teešbas naw ihpaščuma teešbas un ka šchos jehdšeenus nekahdā sīnā nedrihtš šajault. **Ščerwinškis** ir pret pahrlabojumu un peeslejas **Ščerkašowa** eeskateem. **Šafmamedows** konstatē, ka projekta pahrrunajamais punkts atnem muhamedaneem apbuhweščanas teešbas žentralās guberņās, **Krimā** un **Alštautajā** un tadešt muhamedanu wahrdā atbalsta **Friedmana** pahrlabojumu, jo šchihdeem ahrpus tām weetam, kur wineem brihw dšihwot, naw imobiliju ihpaščuma teešbas. **Rušnežows** ir tanis eeskatos, ka pret **Friedmana** pahrlabojumu war buht tikai žilweki, kas ne tikai šchihdu, bet ari kreenu tautu griib ištuhšt. **Robitščews** aprahda, ka **Kreenijas** labklahjiba dibinajas uš wišu tautu weenlihdšigām teešbam. Pee balsoššanas motiweem **Wankowitščs** ištaidro, to pošu balsos par kadetu pahrlabojumu, jo 4. punkts šaščaurina pošu apbuhweščanas teešbas. **Šaworškis** greešč domes ušmanibu uš to, ka 4. punkts nem apbuhweščanas teešbas teem pilšoneem, kureem naw ari teešbas pirkt semneeku semi, un ištaidro, ka winsch balsos pret kadetu pahrlabojumu. Referents atbalsta komištjas lehnumu. **Friedmana** pahrlabojums teek atraidits un 4. punkts peenemšs komištjas redakcijā ar 113 pret 112 balsim.

Nahkoščā šehde 5. aprīli.

Walsts domes 5. aprīļa sēdē, kura „Pet. tel. ag.” sīnā, wada knašs **Wolkonskis**. Turpina debates pee likuma projektu par apbuhweščanas teešbam. Apšpreešč 5. punktu. Preesteris **Mikonowitščs** eesneedš pahrlabojumu tai sīnā, ka pee basnizu semju apbuhweščanas naw wajadšiga draudšes padomes peekriščana. **Lwows II.** atbalsta šcho pahrlabojumu. — **Sapunows** eesneedš pahrlabojumu par apbuhweščanas teešbu eeweščanu gubernašs pilšehtās beš žentralās waldbibas atkajjas. Preeštera **Mikonowitšča** pahrlabojumu atraida ar 105 pret 77 balsim un 5. punktu komištjas redakcijā ar **Sapunowa** pahrlabojumu peenem. Pee 6. punkta teek eesneegti wairaki pahrlabojumi, bet tee wišt teek atraiditi un 6. punkts peenemšs komištjas redakcijā. Pee 9. punkta, pehž kura apbuhwetajam jamakšā par semes gabalu pagasta, semštwas un walsts nodokli, peenem ar **Sasonowitšča** pahrlabojumu, ka maksajami ari pilšehtas nodokli. Peenemšs teek ari 15. punkts, kureš nosaka, ka apbuhweščanas teešbas uš semes ihpaščneeka peeprašjumu war tilt nemtas, ja semē atrod tahdas bagatibas, kuras newar ismantot, nekajtejot buhwem. **Štepanows** eesneedš pahrlabojumu, ka apbuhwetajam ir teešba uš semes gabala atrodoschos uhdeni un buhwmaterialu ištletot šawām šaimneezibas wajadšibam. Šchis pahrlabojums teek peenemšs. Pahrejos projekta pirmās nodakas punktus peenem komištjas redakcijā. Otrā nodaka teek nodota komištjai, lai pahrbauditu eesneegtos pahrlabojumus.

Bes debatem peenem projektu par 40,000 rbf. papilbu kredita atwehleschanu marines refora strahdneeku pensijas ismaksafchanai. Le r c h e referè par 32 deputatu eefneegtu likumu doschanas eeroftinajumu, atteezotees us to, ka noleekams kugu kara deenesta peenahkums. — Tirdsneeziabas ostu nodatas preekschneeks pee tirdsneeziabas ministrijas W e s e l a g o isskaidro, ka refors peekriht eefneegtajam likumu doschanas eeroftinajumam, un ka wairaf reforu preekstahwu komifija issrahda atteezigu likuma projektu, kuresch wisdrihsaka laika tiks eefneegts litumu dewejam eestahdem. Likumu doschanas eeroftinajumu dome peenem ka wehlamu.

Pehz tam kad bes debatem peenemta wefela rinda projektu par kreditu atwehleschanu sem nosazijuma kara ministrijas wajadsibam, dome atsiht par peenemamu 35 deputatu eefneegtu likumu doschanas eeroftinajumu par to, ka wajadsigs jauns likums par privilegiju doschanu us atradumeem armijas un stotes leetas un ka ruhpneeziabas ustawa 176. p. atzekams. Tirdsneeziabas ministrijas ruhpneeziabas nodatas preekschneeks isskaidro, ka ministrija tam peekriht un usnemas issrahdat atteezigu projektu.

Tad dome gandrihs bes debatem peenem wehl pahris projektu, pee lam budscheta komifija aistrahda, ka nepeezeschami wajadsigs isdarit pee kara ministrijas atrodoschas emeritalkafes radikalu organizaciju un issrahdat jaunu kafes ustawu likumu doschanas zeta.

Pehz leeldeenu brihwlaika pahtrautumama walsis dome 26. aprili attal eefahk noturet sehdes, kuras G u t t c h k o w s atklahja ar fetoschu runu: „Mums draudsigajai Leelbritanijai zaur winas monarcha karata Eduarda VII. nahwi notizis gruhts saudejums. Ne Anglija ween apraud sawu augstfirdigo, leelo monarchu. Winas stumjas dalas ari Kreewija, kas ar nomiruscho karali saudejuse muhsu Keisaruru pahrim tuwu stahwoschu wihru un tahdu monarchu, kas tik dauds un ar labeem panahkumeem ir darijis preeksch abu leelo tautu tuwinaschanas. Bagahne tas zaur dauds to bija schirtas, tagad zaur dauds to ir tuwinatas. Leeku preekscha, godinat miruscha karata Eduarda VII. peeminu ar pazelschanos no sehdekeem (Pazetas wisi walsis domes lozekki. Sozialdemokratu tikai naw klast.) un dot man pilnwaru zaur Anglijas wehstneeku isteikt firfnigu lihdsjuhtibu Anglijas karalim . . . (Walsis no wiseem soleem: „To mehs luhdsam, to mehs luhdsam!“) lihds ar to juhs luhdsu mani pilnwarot, walsis domes wahrdâ suhtit firfnigas lihdsjeetibas telegramu Anglijas apafschnamam leelajâ saudejuma gadijumâ, to anglu tauta zeetuse.“ (Walsis no wiseem soleem: „To mehs luhdsam, to mehs luhdsam!“ — P u r i s c h k e w i t s c h s no weetas: „Esmu preti telegramas suhtischanai apafschnamam (tautas weetneeku namam).“ P r e s i d e n t s: „Ahrleetu ministram wahrds.“ A h r l e e t u m i n i s t r s: „Batlaban walsis domes presidenta isteiktee wahrdi issaka pilnam tas juhtas, ar kahdam waldbiba fanehma sinu par karata Eduarda VII. nahwi. Tahdas paschas juhtas zaur mani us Wisaugstako pawehli jau ir isteiktas Leelbritanijas waldbi. Turu par sawu peenahkumu, waldbibas wahrdâ pilnigi un pawisam

peeweenotees wisfirfnigakâ kahrtâ tahdam walsis domes isskaidrojumam, un esmu pahrleezinats, ka nemaldischos, ja isskaidrotu, ka gruhtas sehras, kas usbrufuschas anglu karata dsimtai no mums draudsigai anglu tautai, atrod jo dsitu lihdsjuhtibu stary mums, kreeweem, jo mehs miruscha monarcha personâ atsinam ustizamu draugu muhsu mihtotam Waldneekam un Kreewijai. (Zentra balfis: „bravo, bravo!“) Mehs weenumehr peeminesim, ka karalis Eduards scho draudsihu ar wisu spehtu radijis un ar sawu eewehrojamo personigo eespaidu dauds ir darijis preeksch sengadeem pastahwejuschu nesaftanu un pahrpratumu nowehschanas Kreewijas un Anglijas stary, ka ari preeksch draudsigu atteezibu un sawstarpejas ustizibas nodibinaschanas, us to tagad pamatojas galwenâ kahrtâ wispahreja meera nobibinaschana. Esmu pahrleezinats, mani kungi, ka walsis domes presidenta isteiktas un no jums weenprahtigi atsihtas lihdsjeetibas juhtas atradis sewischi augstu wehrtibu anglu waldbibas un anglu tautas azis, tapeh; ka tas ir wislopejas kreewu tautas juhtu isteiksme. (Applausi un balfis: „bravo!“) P u r i s c h k e w i t s c h s luhds wahrdu. P r e s i d e n t s paskaidro, ka winsch newarot dot Purischkewitscham wahrdu, jo pehz instrukcijam pee ahrkahrtejem isskaidrojumeem, kas neefot mineti deenas kahrtiba, debates neefot peelaischamas. (Patikschanu.) P u r i s c h k e w i t s c h s no weetas: „Tad leekat balotet.“ P r e s i d e n t s: „Luhdsu, nerunat tahdâ balfi, jo zitadi juhs isslehgschu.“ P u r i s c h k e w i t s c h s: „Walsis dome mani isslehgs un ne juhs.“ P r e s i d e n t s greeschas pee walsis domes un uswer, ka Purischkewitschs leetojis tahds wahrdus, kas pawisam pretigi tahdam fehru laikam, tur mums draudsigai tautai usnahkuschas tik leelas stumjas. Leek preekscha Purischkewitschu isslehgt us trim sehdem. Personigâ leeta P u r i s c h k e w i t s c h s isskaidro, ka labe pilnigi un gluschi peekrihtot lihdsjeetibas telegramas no suhtischanai zaur ahrleetu ministri Anglijas karalim, bet esot preti tam, ka fehru gadijumu isleetojot — bes us to notikuschas nobalfofchanas — preeksch telegramu suhtischanas no weena parlamenta us otu, tahdâ sinâ paplafschnot walsis domes kompetenzes waras robeschas. P r e s i d e n t s paskaidro, ka neefot lizis preekscha Purischkewitschu isslehgt deht peeprafijuma, lai tiktu nobalfofs, bet deht polemikas fazelschanas ar presidentu. Leek balotets. Purischkewitschu isslehds ar wisam pret labo un daschu nazionalistu balfim us trim sehdem.

B a r o n s K r ü d e n e r s = S t r u w e sino par komifijas lehnumeem strahdneeku jautajumâ un likumprojektâ par normala atpuhtas laika nodroschinaschanu kalpotajeem tirdsneeziabas usnehnumos un weikalos. Komifija nolehmuše, ka mineto eestahschu kalpotajeem darba laiks nosafams us 12 stundam deenâ ar 2 stundu ilgu pahtrautumumu pusdeenâ, ta kad pateestbâ us 10 darba stundam. Schis laiks usstatams par wisilgako jeb maksimalnormu, kuru weetejas paschwaldbibas eestahdes war pehz wajadsibas saihfnat, bet ne wairaf, ka us 7 darba stundam deenâ. Tahlat komifija atrod par wajadsigu, tirkoschanos swehtdeenas un swehtu deenas peelaist ne ilgaf par 5 stundam.

— Tirdsneezi b'as ministrs Timasġows aifrahda, ta domes komiġġja šho waldbi'as eefneegto likumprojektu eewehrojama' meħta p'agrosi'juse, kam ministrija tomeħr neefot preti, isnemot d'asħus f'ħtumu'š. Taħtat ministrs aifrahda, ta likumprojekts dodot pla'šhu noteif'šħanas briħwibu weeteġam pa'šħwaldbi'as eestahdem, ka' esot parei'fi un wajadfi'gi. P'reek'šħitumu'š, ne'fwinet wi'š f'weħtdeenu, bet ka'ut kuru' zitu ne' de'fa'š deenu, ministrs ir' stingri pretim, pee kam zentrs un labee winam israhda patif'šħanu. Ta'pat ministrs ne' atrod par peenemamu p'reek'šħitumu'š, ta likums lai u'šiftu par peenah'fumu'š, fwinet wi'šeem eed'fi'hwotajeem no f'we'šħ-tautibneek'eeem wi'šwairaf ap'd'fi'hwotos ap'gabalos f'we'šħ-tautibneeku f'weħt'ku deenas. — Peeteit'uf'šħees 28 runataġi; jaunu runataġu peeteif'šħanos fleħd'š. — P'reed'ka'ln'š f'mah'de likumprojektu, jo ta'š ka'lpotaju teef'fi'bas newi'š pa'pla'šħinot, bet fa'šħaurinot. Taħtat P'reed'ka'ln'š pra'fa, lai par wi'šgarato darba la'ifu notei'ktu 8 stundas deenā un lai weeteġeem eed'fi'hwotajeem pa'šħeem atkautu notei'kt, kuru nebelas deenu tee gri'b fwinet. — Starp ziteem runataġeem muħamedani'š Gaidarows aifrahda, ta Kreewi'ġa d'fi'hwot ap' 20 mi'ġ. muħamedanu un ta esot nepareif'fi, f'peest šħos fwinet kri'šito ti'zibu f'weħt'ku deenas. Wi'šħ pra'fa, lai muħamedaneem atkautu fwinet peektdeenu, ta jau šħi ti'ziba to no'šħa un ta ta'š muħamedanu sem'e teel darit's. — Naħto'šħa fehde 28. aprili.

Baltijas domenu walde, kuras p'reek'šħneek's tagad ir kambartungs Kulomsin's, ta „Pet. Btg.“ šino, gree'šu'šes pee Peterburgas pi'šeħtas walde'š ar peepra'šħjumu'š, i'šuħtit ap'meħram 200 be'šdarba šrah'dneeku'š p'reek'šħ me'ħħa dar-beem u'š Dago šalas. Be'ta i'šdewum'us u'šnemotees pate domenu walde, kura ari nodro'šħinot šrah'dneek'eeem pa wi'šu wa'šaru pe'knu no 1 rbl. liħd'š 1 rbl. 35 kap. deenā. Peħz be'igta darba šrah'dneeki u'š domenu walde'š reh'kina ti'šħot aif'šuħtiti atpa'ka'f. Peterburgas pi'šeħtas walde nodewu'še peepra'šħjumu'š taħtat Peterburgas darbu bir'šħai. — Tit taħtu „Pet. Btg.“ šinojumu'š. „Latwi'ġa“ pee tam wa'ġa: waj un u'š kureeni ti'š šuħtiti Ri'gas be'šdarba šrah'dneeki, kuru ari naw ma'šumu'š?

Otra' Baltijas šħurnali'štu Kongre'fa Sa-fau'ġe'š Bi'ro'š luhd'š zeen. redak'ġiju, nodru'lat šawā godata' i'šdewumā šefo'šħo:

Ro'fa'ġijumi

par peedali'šħanos Otra' Baltijas šħurnali'štu Kongre'fa un darbiba'š programa:

Otra'is Baltijas šħurnali'štu Kongre'š teel fa'šau'kt's Ri'gā 26. ma'ġa šħ. g., pl'št. 4 deenā. Kongre'fa darbiba turpina'šees 26. un 27. ma'ġa.

Kongre'fa dalibu nemt teel u'ša'ġinati wi'š Baltijas šħurnali'štu un literati. Peera'ktotees wi'neem jau'rahda aplee'ziba no kaħdas redak'ġija'š, ta wi'ni šinamā organā dru'ka'ġu'šħi šawu'š rak'šu'š waj ja'peenes kaħdi ziti peerad'ħijumi par šaweem i'šdoteem darbeem. šħpa'šħi eeluhgumi ne'it'š i'šuħtiti; wi'šeem Baltijas peri'odisteem i'šdewumeem teel pee'šuħtiti šħee no'fa'ġijumi par kongre'fu un wi'na dar-bi'bas programu. Be'ed'ru'ee' ma'k'ša p'reek'šħ kongre'fa dalibneek'eeem notei'kta šħaħda: ri'd'šineek'eeem 2 rubli un 1 rubli'š aħreneek'eeem, pee kam nauda ja'emak'ša kongre'fa bi'feti šanemot. Wi'šam i'šħetrām weeteġam walodam (kreewu, waħzu, latwee'šħu un igau'nu) noliktas weenabas teef'fi'bas. Deħt wi'šam šinam un peepra'šħjumeem kongre'fa leetā luhd'š gree'šees pee Bi'ro'ja p'reek'šħneeka, redaktora Witwi'zka, „Ri'šħ'šta'ja Wi'š“ redak'ġija, waj pee Bi'ro'ja latwee'šħu lo'ġek'eeem, f'weħr. adw. A. Berga, Suworowa eelā Nr. 7, d'š. 2, un literata J. Ro'še'š-Liħgotna, Mat'ša eelā Nr. 43, d'š. 5.

Kongre'fa programa:

1. Bi'ro'ja referat's par otra' kongre'fa fa'šau'šħanu.
2. Par weeteġo šħurnali'štu un literatu arod'nee'ġi'štu organ'ġa'ġiju, šaw'šarpe'ġas tuwinasħana'š, pa'šħpa'liħd'bi'bas un materi'la' šħaħwo'kta u'šlabo'šħanas noluh'ktos.
3. Ja'utajumu'š par nazionalu tuwinasħanos Baltija'š p're'še.
4. Par šħħi'ħre'ju teef'as nodibina'šħanu, lai šar'p lite-rateem un šħurnali'šteem i'šħħi'rtu kon'šliktu'š, ka'š i'šze'las wi'nu profe'šionalā darbiba'š laukā.
5. Kongre'fa dalibneeku pa'šinojumi.
6. Ja'utajumu'š par šħurnali'štu un literatu t're'šħā kon-gre'fa fa'šau'šħanu.

Kongre'fa nolafamu'š referatu'š luhd'š peetei'kt weħla'ka'is liħd'š 20. ma'ġam šħ. g. waj nu bi'ro'ja p'reek'šħneek'am waj Bi'ro'ja latwee'šħu lo'ġek'eeem (ad're'še'š minetas au'għā), pee'leek'ot kaħt referata kon'še'ktu.

Kongre'fa dalibneeku'š luhd'š, peħz eefpeħja'š, aħ'trat Bi-ro'jam pa'šinot par šawu peedali'šħanos kongre'fa.

Bi'ro'ja p'reek'šħneek's L. N. Witwi'zki's.

Bi'ro'ja lo'ġekli'š J. Ro'še'š-Liħgotni's.

Ri'gā, 30. aprili 1910.

Ri'gas ap'gabalteefa i'šteefaja 28. aprili Wa'kā ap'šuħd'šibu pret ġermani Ma'rkainu par Wa'kās poli'ġija'š kaħ'rtibneeka Li'wina eewaino'šħanu ar na'fi. Ta'š not'ġi'š u'šbudina'ġumā un tamdeħt teefa pee'špreeda winam ti'ka'f 1 gadu no'šeedsneeku paħ'maħ'ġi'šħanas nodatā'š, atnemot winam wi'šas šewi'šħtas teef'fi'bas. — Par parada šħm'ju wi'lt'o'šħanu noteefaja zeetumā Solomonu Wi'bru u'š 3 gadeem un šelabu un Jaħni Wi'bru'š — u'š 8 meħne'šħeem, at-nemot teef'fi'bas un p'reek'šħro'ġi'bas. — 34 g. w. šemneeku Peteri Spundi par šeena šħħuħna noded'šina'šħanu no'teefaja u'š 4 gadeem pee špa'udu darbeem. „J. D. L.“

No šel'gawas. U'š šel'gawas un aplaħ'rti'š eed'fi'hwotaju weħle'šħanos Jaunais Ri'gas teat'ri'š šariħto weħl di'was wee'šu i'šrah'de'š, abas f'weħtdeem, 9. ma'ġa. Deenā i'šrah'di'š par pa'šeminatām zenam „Wilhelmu Tellu“, wa'ka'rā A'špa'šija'š „Gunu“. Bi'le'tes jau dabu'ġama'š. šħi'š buħš ka'ra' šinā peħde'ġa'š wee'šu i'šrah'de'š šħai še'šonā.

No Peħr'kon'es. šħħeħde'š maħ'ġa'š ara'ġis ar abeem šir'geem peħ'rtona la'ikā pa'beħd'ši'š šem šħħuħna pa'špaħ'rne'š. Peħ'rton'š no'špeħ'ri'š abu'š šir'gu'š un pat's ara'ġis dabu'ġi'š ap'degum'us no šibena d'ši'štelem.

Subħd'ba par Went'špils weħle'šħanam. Rā „R. A.“ šino, tad šuħd'šiba par Went'špils pi'šeħtas dom-neeku weħle'šħanam ti'š eefneegta. Ne'kaħ'rti'bas, u'š kura'm at'šau'ġas, ir' ti'f eewehrojama'š, ta par weħle'šħanu at'ze'šħanu naw to šħaħu'bi'tees. Peewe'di'šim ti'f weenu ap'šħaħli. Weħle'šħanas i'šdaritas peħz weħle'taju šarakt'ša, kure'šħ ša'štaħd'i'š un ap'šti'prinats ap' 3 gadu'š atpa'ka'f p'reek'šħ domneeku weħle'šħanam 1907. g. Pee tam šħi'š šarakt'šis p'reek'šħ tagade'ġam weħle'šħanam naw ti'zis i'ššludinats, ta ka eerunas un pa'pildina'ġumi neware'ġa not'ikt. Tiħri ne'gri'bas ti'ġet šawām azim, ka'ħ la'ša par taħdu riħ'zibu.

No A'is'p'utes. Leepaja'š ap'gabalteefa nupa't at'šin'u'še Bo'ju-Au'ġu'šħu šaimneeku Jaħni Er'št'šonu un wi'na pu'if'fi par wainigeem pee Au'ġu'šħu ri'ġas kaunpraħ'ti'ġas ded'fi-nasħanas, lai šaimneek's eeguħtu ap'dro'šħinatu šumu. Er'št'šon'š ti'zis no'šodit's u'š 4 gadeem are'štantu nodatā un wi'na pu'if'fi u'š 3 gadeem zeetumā. „R. A.“

Peterburgā, 25. aprili u'š Kolom'ġa'šħtas hi'podroma at'šħaħja awia'ġija'š (gai'ša brau'šħanas) nedeku. še'šaħtā'š šar'p'tauti'šlā'š lai'šħana'š ša'ġiħ'šte'š. Pee ša'ġiħ'štem pee-dala'š Popow's (Kreewi'ġa) ar Ri'ka' di'wplaħ'šni (bi'planu), Kri'št'šian'š's (Bel'ġija) un Edmonds' (šħwe'ġi'ġija) ar Fa'rmana di'wplaħ'šni, barone'še De-la-Ro'šħ (Fr'an'ġija) ar Wu'a'šena aparatu, Wi'nzir'š's (Waħ'ġija) ar „Antuanetes“

weenplahfni un Morans (Franzija) ar Blerio weenplahfni. Pirms fajihfites sahuma notureja deewkalposchanu. Pulksten 2 pehz pusdeenas sahlas fajihfite deht Peterburgas leelas godalgas. Schi godalga ir 15,000 rbf. leela un to isdalis pehz katra awiatora wiseem brauzeeneem. Pirmais uswaretajs dabus 5,500 rbf. un otrs 3,800. Wisilgat noturejas gaisa Kristianss (pirmo reisi 11 min. un 47 sek. un otro reisi 10 min. 43 sek.). Edmonds pirmo reisi noturejas gaisa 5 1/2 min.; otro reisi winsch islaidas no laukuma un laimigi nolaidas semē us lauka. Lorans pirmo reisi brauzā 7 min. 3 sek., otru reisi 10 min. 7 sek. Winsch usbrauzā par wiseem augstak (38 asis). Brauzeeni deht schis godalgas notika katra deenu lihds 2 majam.

Peterburgā, 30. aprili. Lai sagatavotu spezialistis siwtopibā, semtopibas wirswalde nolehmuše nobibinat swejneežibas un siwtopibas nodatu pee Maštawas laufšaimneežiskā instituta. — Semtopibas wirswalde lihds ministru padomi, lai winai atfauj isfneegt pabalstus sweestruhpneežibas artekeem, sahlu fehšchanas eeweschānai un plawu eenešības pawairošchanai. — 1. janwarī 1904. g. beidsas semneeku bankas teešības eepirkt semi us šawa rehšina. Tapehz banka šawām nodatum dewuše preeščhrakstus pašleidsinat pirkšchanas lihgunams nobeigt lihds schim laikam.

Peterburgā, 1. majā. Schodeen 5 proj. muischneeku agrarbankas premiju biteschu isloješchanā galwenee winnesti krita us schabdām ferijam un numureem: **200,000** rbf.: fer. 13477 Nr. 44; **75,000** rbf.: fer. 12903 Nr. 27; **40,000** rbf.: fer. 918 Nr. 22; **25,000** rbf.: fer. 2681 Nr. 46; **10,000** rbf.: fer. 13085 Nr. 35, fer. 5404 Nr. 13 un fer. 7213 Nr. 1; **8000** r.: fer. 11492 Nr. 15, fer. 14292 Nr. 13, fer. 7492 Nr. 21, fer. 5165 Nr. 13 un fer. 14438 Nr. 2; **5000** rbf.: fer. 231 Nr. 35, fer. 5851 Nr. 42, fer. 14876 Nr. 17, fer. 12748 Nr. 16, fer. 9167 Nr. 36, fer. 14954 Nr. 36, fer. 8609 Nr. 28 un fer. 291 Nr. 5; **1000** rbf.: fer. 13759 Nr. 32, fer. 3173 Nr. 19, fer. 7465 Nr. 33, fer. 13925 Nr. 48, fer. 4723 Nr. 47, fer. 9935 Nr. 43, fer. 6186 Nr. 3, fer. 2424 Nr. 49, fer. 2553 Nr. 14, fer. 5220 Nr. 18, fer. 11390 Nr. 44, fer. 4329 Nr. 35, fer. 3349 Nr. 45, fer. 12288 Nr. 1, fer. 7742 Nr. 32, fer. 12246 Nr. 46, 11552 Nr. 11, fer. 8129 Nr. 8, fer. 3290 Nr. 41 un fer. 3108 Nr. 41.

Zaika paregojums. Kā no Peterburgas obserwatorijas šino, tad nahloščā nedekā Baltijā buhs wifai škajsts, šaulains laits. Tablak šino, ka no austrumeem us Eiropas Kreewiju nahkot antiziklons, kusch atneššot šaulainas un karstas deenas. Turpreti tas ziklons, kas bija eesahzees Baltijas juhras deenwidus dakā, ahtri aisejot pahr Skandinawijas pusšalu okeanā. Domā, ka pawafars wisžaur Eiropas Kreewijā buhs deesgan šaus, šaulains un karsts. Bihstas, ka Eiropas Kreewijas deenwidus šausums neatstahj šaunu eespaidu us druwam.

Somija. Par Somijas seimu „Pet. tel. ag.“ šino šefošchi: 24. aprila sehde tila atklahta pulksten 11 deenā. Us deenas šahrtības litumprojekts par wifas walsts litumdošchanu. Kā pirmais runatajs usstahjās Mehelins. Winsch isteiza pahrlēezibu, ka seims peekritis pamatlitumu komišjas atšinumam, ka šeimam naw eespehšams dot atšaušmi par Wisaugštato preeščhlikumu. Pehz tam runatajs pahrgahja us litumprojekta kritiku. Somu tautai jaturas pee teešbam, kas tai šwinigā šahrtā apstiprinatas 1809. gadā. Par atšaušmi newar eestatit to, ka komišja kritiski analisejuse litumprojekta pawadrakstu. Drators beidsot isteiza žeribu, ka wifas Somijas partijas weenprahšigi aistahwēs Somijas teešības. Jonass Rastrens teiza, ka žiwilšeta pašauš atšihst Somiju par walsti un ka pamatlitumu komišjas atšaušmei wajadsetu pahrlēezinat

šhajā šinā ari Kreewiju. „Kreewu dome, buhdama par eerozi šomu brijhibas noščhaušchanā, lihds ar to parafšis seh nahwes špreedumu, tapehz ka walšiba, kurai naw pašihšama nekahda preeščhstahwiba, nekawesees atlais ari pašču domi. Somu tauta, protams, nekad nepadošees likumeem, kas buhs isdoti preeščhā listā šahrtibā. Šautgan preteštības žekšč ir ehrlščhšains, bet tas ir weenigais žekšč un peetam wed pee uswaras, tā tas peerahdits ar Ungarijas 20 gadu žihau.“ Wizinadams us preteštibu, Rastrens aprahdija kulturelās pašaules šimpatijas šomu leelai un šomu moralisko špehku. Šaunšoms Arokallio isteiza žeribu, ka šomu tauta isturēs žihnu par šawas weetas ušturešchanu naziju widū. Sozialists Tokojs šalihdsinaja atšaušmēs praščhānu ar politiškas pašnahwības nowehleşchanu un isteizas, ka proletariats arweenu žihnižees pret wešomu pahrkreewošchanu. Ingmans isteizas, ka projektū šastahditaji riščhjuščees tā doštrineri un neatšina kreewu walsts pamatlitumu špehku. Sweedru peekritejs prof. Homens, kusch lizees us paššwas preteštības populariješchanu, eeteiza neatteiktes no žihnas, ja tahda israhditos par wajadšigu, kaut ari žihna pahreetu no paaudes us paaušš. Šaunšoms prof. Setele neatšina, ka šaraktā usnemeem jautajumeem buhtu wispahreja walsts nošihme.

Seims weenbalšigi peenehma pamatlitumu komišjas atšinumam, ka par atšildi us Wisaugštato preeščhlikumu wajaga isfajit, ka litumprojekts par wifas walsts litumdošchanu šipri pahrgroša Somijas pamata litums. Seims newar atteiktees no šawas teešības, apšpreešt tamlihdsigū jautajumus, un tapehz neatrod par eespehšamu, dot par litumprojektu atšaušmi. Seima sehde ilga, ar 1 1/2 štundas pahtraukumu, lihds plšt. 9 walarā.

Kā „Pet. tel. ag.“ telegrafe no Londonas, Kreewijas walsts domei nošuhiti diwi memoriali Somijas jautajumā. Weens parafšits no 120 parlamenta ložekšēem, otrs no 43 iru nazionalisteem. Šru memorialis ir ihšs un eeteiz leelam kreewu tautas weetneeku namam nepeekrišt Somijas wežo brijhibu isnihžinaschanai waj masinaschanai. Anglu memorialis ir paššhaks. Winā isteiktas šahšas, ka nošdemats Somijai atneemt winas konstituzionelās teešības. Memorialā ašrahdits, ka greešhotees pee domes anglu tautas weetneeki negrib eejauktees kreewu eesšehjās leetas, bet grib ušturet un weizinat šawštarpejo, labo un draudšigo šatššmi šarj kreewu un anglu tautam, kurām ir it daudi kopeju interešchu. Paštahwot Somijas konstituzijai, Anglijas un Somijas atteežības palikusčas weenmehr draudšigakas. Šklatrs šolis, kusch apdraudetu Somijas konstituziju, šaitelu šchim atteežibam un atštahtu us Angliju toti šmagu eespaidu. Tahlak anglu memorialis peeweb šarjtautisko teešbu šinataja šera Šrai pašštamos wahrdus: „Mehs apšweizam neseeno konstituzionelās walsts šahrtības eeweschānu Kreewijā un pee šchis šahrtības droščhi štatamees nahlotnē, žeredami us žeešču draudšibu šarj anglu un kreewu tautam, bet mehš toti noščehlotu, ja weens no Kreewijas konstituzionelās walšības pirmēem šokeem buhtu konstituzijas atšelšana weenā walsts dakā, kurā ta neseuse til daudi laba.“ — Wairakums parafšitaju ir liberalās partijas deputati.

Šišiša, 30. aprili. Pehršona negais ar leelajeem leetus gahšeneem nodarijis pilšehtā leelu postu. Šematajā pilšehtas dakā uhdens nonešis wairak mahjas. Daudi dšihmoški peepuhdušchi ar uhdēni, tā ka ugunsdšehšeeem wajadšejis glahbt eedšihwotajus. Pēezas personas nošlštuschas. Daudi tramwaji nogahjušchi no šleedem. Šelas uhdens daudi weetas isgrahwis un isnešis.

No Mukdenas. Kamehr pee mums wiskarstaka wašara un tapat ari Peterburgā, tilmehr uš Aisbaitalu dšelszeleem pfošotees wišniknaſee ſneegputenu negaiš. Jau wairaf deenu Brošja-Mandſchurijas apgabalā aptureti tiklab pretſchu, kà pašaſcheeru wižeeni. Kalnainatos apgabalos wiſas eelesjas un grawas ešot nolihdſinatas un peeputinatas ar mišfigām ſneega kupenam, tà ka wišs apgabalš ešot kà weens lihdsens ſneega klajums. Dšelszetu walde neušnemotees nelahdu atbildibu par pretſchu nošutſchanu ihštā laikā.

Ahrsemes.

Uš Angliju uš nelaiķa karaka Eduarda VII. behrem pluhst behru weest no wišam malam. Kreewiju behrēs representēs W. K. M. Keiſareene-Atraitne Marija Feodorowna un Leeknašs Michails Aleksandrowiſchs, Bahziju — Keiſars Wilhelms un prušču prinziš Heinrichs, Seem. Am. Saw. Walstis — Rušwelts, Greekiju — karalis Georgs, Spaniju — tās karalis, Portugali — karalis, Norwegiju — karalis un karaleene u. t. t., u. t. t. Nebuhschot waj wehl bijuſchas tahdas behres, turās buhtu bijuſchi til daudš waldneefu kà karaka Eduarda behrēs. Strihdi ſtarp augſch un apakſchnamu pa ſehru laifu apluſuſchi un Anglijā ſahf pazeltees eewehrojamas balšs, turās praſa, kà domu ſtarpibas ſtarp abām palatam buhtu iſbeidsamas meera zekā, weenai un otrai palatai peekahpjotees. Par karaka Eduarda leelo popularitati leezina ari runa, ko angſu ſozialistu wadoniš Wil Brels turejis 6. majā (23. apr.) Londonā lahdā ſapulžē, pee tam runatajš uſaižinojis klauſitajuš, dšeedat tautas himnu. Tad wiſch teižis: „Eš ſajuhtu un ſinu no wiſa ſawas ſrds dibena, kà karalis Eduards ir diſchatais walstis wihrs, lahdš tagad ir paſaulē. Paſaules meers ir wina rotās pilnigi droſchs. Eš ſinu, wiſch gahdā par weentahreſchajeem laudim, kà ari par nabaga wiħra ehrtibu. Wiſch ir pateest kà tehws mums wiſeem. Eš luhdsu uo wiſa ſrds dibena, lai wiſch mums paliktu uſturets.“

— „Deutsche Zeitung“ par winu rakſta: „Geſahlot karalim Eduardam bija pret Bahziju kara noluhki: tad wiſch mehginaja ſabaidit ar atſchKirſchanas zenteeneem no žitām walſtim, kamehr beidsot žentās wairš tikaſi ekonomiſti eelenkt un kara gadijumā ſaimnezibas ſinā aiſſchnaugt kaſlu. Saweenojuſchees jau bija Peterburga-Londona = Pariſe = Madrida = Liſabona = Kopenhagena; ari Roma patlaban jau griħklojās, kamehr beidsot wišs aſſtrihſtais tehrauds atžirtās pee Keiſara Frantscha Joſefa neſchraubigā ſaweenibas prahta. No ta laikā ſahkās klufa diplomatiſtā žihna ar ſafoſteem ſobeem. Satiſime ſtarp karali Eduardu un Keiſaru Wilhelmu netad naw ilgam bijuſe ſwabada no atſabargam; tas wehl ſtipri pawairoja poliſtiſko neſaſtanu ſtarp abām walſtim un tautam.“ — „Kreuz-Zeitung“ rakſta: „Karaka politiķas gala mehrtis bija, Anglijas labā Bahzijas ekonomiſko ſaženību padarit nelaitigu. Tas newareja notikt beš Bahzijas poliſtiķas wahjinatſchanas. Tomehr karſch winam nebija ſimpatiſks, newis aiš juhtelibas, bet aiš tihri realpolitiķeem eemeſleem. Ja frantschu-kreewu karſch pret Bahziju beigtos ar Anglijai draudſigo walſtju uſwaru, tad peħz ta angſu poliſtiķai wiſur buhtu jaatduras uš Frantijas un Kreewijas paħrat lepnu paſchapiſnu, tura waretu ſaželtees Anglijai par nepaneſamu

konkurentu. Ja Bahzija ar Auſtriju ſchaſ karā uſwaretu, tad Anglijas ſtahwoſliš paliktu neturams. Tà Anglija no kara nelahdā gadijumā newaretu ko mantot, bet gan daudš paſaudet. Atliķa tikaſi Bahziju eeſchnaugt un ar ſtipru ſabeedribu ar žitām walſtim aiſtawet, kà wina nedabi ſawus waras lihdselkus ne attihſtit, ne iſleetot.“

Tuwajos auſtrumos draud iſjeltees ſadurſme ſtarp Greekiju un Turziju. **Kreta**, kà ſinams, wahrda peħz wehl peeder pee Turzijas. Turki Kretas negribetu iſlaiſt iſ ſawām rolam, bet kreteeſchu wairums nu no turkeem negrib neta ſinat un griħ peeweenotees pee Greekiķas. Tà 9. majā (26. aprili) Kretas pagaidu waldbibas preekſch-ſtahwiš attlahjiš Kretas nazionalſapulži (tautas ſapulži) Greekiķas karaka wahrda. Kad peeminets karaka wahrds, kriſtiģee deputati un publiķa ſariħkojuſchi trokſchnainu manifeſtaziju un ſautuſchi urā par godu Kretas peeweenofchanaſi pee Greekiķas. ſapulžes muħamedanu ložeki turpreti eeſneeguſchi proteſta rakſtu. Preekſchſehdetajš liziš preekſchā ar ſweħraſtu Greekiķas karalim no jauna norahdit, kà Kreta naw ſchſirama no Greekiķas. Peħz tam ſapulžes

Anna Hofrichter.

Poruſchiķs Hofrichters.

dalibneekt, iſnemot, ſinams, muħamedanus, ſweħreja uſtižibu Greekiķas karalim un ſariħkoja manifeſtaziju. — Turki par to, ſinams, ſaſchutuſchi un uš Kretu ſubta kara kugus. Labi, kà teem rotas ſaiſtitas **Albanijā**, kur dumpja apſpeeſchana no Turzijas praſa waj wiſus tās ſpeħkus. Pee **Stimuiķas** gan turki ſakas albanus ſakahwuſchi, bet apſpeeſts wehl dumpis naw. Albani noſtiķirinas kaſnos un to pulki pawairojuſchees par 5000 žilwekeem. Sadum-pojuſchos ſlaitš Uſchernoſewas aiſā ešot ap 15,000. Sa-debſinati 5 žeemati un ſaguhſtiti 23 dumpineeki. „V. Zeit.“ telegrafe no Angliķas, kà jautajums par **Perſijas** aiſneħmumu draud palikt par ſtarpſtautiſku ſtrihduš jautajumu. Anglija un Kreewija ſinojuſe Perſijai, kà winas neattaus buħwet dšelſzefkus ar neangtu un nekreewu palihdſibu un kà Perſija war noſleħgt tikaſi tahduš lihģumus, turus atkauj Anglija un Kreewija. Wahzeeſchi tam nepeekriht, kà diwas leelwalstis aiſſtar treſchās teeſibas. Perſijas jautajums draud wehl wairaf ſareſchģitees nekā Maroſas jautajums. Ari Perſijas leetā angſu-kreewu ſaweeniba laiķē trijſaweenibas walſtim.

Pa tam Haleja kometa semei arveem wairaf tuwojas. Riht, 6. majā, ap pulksten 4 no rihta seme ees zaur Haleja kometas asti. Daschas deenas atpataf no Berlīnes telegrafeja, ka Haleja kometa leetotees nomaldijufes no sawa ihstā, eepreefch aprehinatā zefa. Bet fchahdas domas israhdijufchās par nepareisām: jaunatās fīnās wehsta, ka kometa tuwojotees semei pa pareiso, no astronomeem eepreefch aprehinato zeku. Tapat par nedibinatām israhdotees domas, it ka kometas aste nebuhtu tit gara, zif agraf domaja, un ka ta semi nesneegfchot; taifni otradi: tagad nowehtots, ka aste sneegfchotees wehl tablu semei pahri, un 6. majā wefelas 3 stundas muhfu seme atra-difchotees kometas daudf tuhstofchu werstes platajā astē, lihds tai isdofchotees iffreet pehdejai zauri. Saburotees semei ar kometas asti, tagadejs, fcha pawafara leelais ne-parastais karstums wehl pawairofchotees. Sewifchki leels karstums buhfschot 5. un 6. majā. Warot ari notift, ka minetā laikā leelā daudsumā birst meteori jeb tā fauttās krihtofchās swaigsnes. Tā ka kometas aste, eetihdama sewi muhfu semi, atnefis muhfu semes gaisā leelu daudsumu elektrizitates, tad warot ari notift, ka minetā laikā pee mums plosifees nifni pehrkona negaif un fibena fpehreeni. Daschi fīnatku wihri tomehr doma, ka pehrkona un fibena negaif nahfschot tikai lahdu nedetu wehlat, jo gaisf, kurfch muhfu semei ir wisapfahrt, fneedsas ap 1000 werstes augstu, un tahds milfšgs daudsums gaisa nespehjt tit ahtri peeteefofchi fawilnotees.

Berlinē, 13. majā (30. aprīlī). Remeifa swaigschuu luhkotawā pee Bambergas eeraudfita Haleja kometas aste, 43 miljonus kilometru ($38\frac{3}{4}$ milj. werstu) garumā. 6. majā aste sneegfees aif semes wehl 20 miljonus kilometru (18 milj. werstes) un seme tā tad ees kometas astei paschā widū zauri. — Bet nestatotees uf warbuhtejām wehtram un negaifeem seme zaur kometas asti eedama bojā neees. Ikwēens war buht apmeerinats. Pastara gala nebuhs.

Winē, 12. majā (29. aprīlī). Schejeenes observatorija nowehtroja Haleja kometu. Kometas aste israhdas 32 gradus gara, tā ka, ja kometa nenowirfas no sawa zefa, tad seme 6. majā pateefcham ees zaur kometas ast. „R. Sl.“

Londonā, 12. majā (29. aprīlī). Laitheftas ogku rattuwēs notifa sprahdfeens. Rattuwēs atradās 136 zilweki. Glahbeju nodala iswilka 5 lihkus. Domā, ka gabjufchi bojā ari ziti strahdneeki.

Waschingtonā, 14. (1.) majā. Uf Kreewijas wehstneeka peeprafijumu kreewu emigrantu leetā uf Hawai salam Amerikas ahrleetu ministrs pastaidroja, ka uf preefchu atteifschotees no kreewu emigrantu peenemschanas Hawas salās.

Samburgā, 15. (2.) majā. Schejeenes eestahdes uffahla imelleschanu pret Brunewila firmu, kura sem naudas fkapju nosautuma bija subtijufe uf Somiju eerotschus.

Londonā, 16. (3.) majā. No Korejas fīno, ka Antungas-Muldenas dsefšzeta buhwe ejot steidfigi uf preefchu. Egot gatawi 5 tuneki, katrs lihds wersti garfch. Wifa linija buhs gatawa julija mehnefi.

Muhfu bildes.

1) **Mahras.** Matowfka. Schis flaištās bildes originals atrodas Peterburgā Aleksandra III. musejā. Matowfka „Mahras“ newifus fauz atminā leelātā kreewu dsejneeka Pufchfina dsejojumu „Mabra“. Romantifks tā dsejojums tā glesna. Dfirnawneeka meitina, kuru jaunais knafs peewihlis, eehtufe upē un tapufe par nahru. Wīnas balfs īf uhdens dšfumeem fkan knafa un knafeenes lahju wafarā. Wīna nedod knajam meera ari laulibā,

wīna to welk no knafeenes fahneem uf upmalu, kur bija wīna mihlas seetonis, wīna wīnu fche kā peekalbina, lihds ari tas nahram mehnefnizā dejojot atrod meeru dselmē — Tā pasaulē wifš top īflihdīnats. — Jaunais anglu karalis Georgs V. un karaleene Marija grehtā, kritifkā brihdi eenem Anglijas troni. Grehti wīneem nahftees eeguht nelaiķa karaka Eduarda leelo popularitati tautā. Bet anglu tauta ir politifki augstu attihstīta, ta ar wīnu buhs faudfigata nekā tas zitur mehds notift. — Schaufmīgu zilweka dwehfeles ainu mums atklahj Austrijas wirfneeka Hofrichtera prahwas gaita. Hofrichters beidsjt taf atfnees, ka wifsch peefubtijis generalfchtaba ofizeereem ziankalija kapeles, no kuzām ari weens nomira. Zif breefmišgs war buht zilweks! Lai eektuhtu generalfchtabā, ofizeers ar ziankalija kapelem noslepawo sawus beedrus. Hofrichteram draud nahwes fods. — Lai aeroplani — lidojamās mafchinas waretu labaki nolaištees semē un uflaištees gaisā, tad īfgudrota ihpafcha eetaife, kura redsama fihmejumā.

Grahmatu galds.

Redakzijai peefuhittas fchahdas jaunās grahmatas:

Henrika Ibsena **Doktors Stokmans** (Tautas naidneeks). Drama ieezos zehleenos. Latwifki tulfojis R. Jakobsons. Rīgā, 1910. D. Seltina apgahdibā, Terbatas eelā Nr. 20.

Kafstu apgahdeens „Semneeka puhrs“ zeturtais behrums. **Latgalefchi.** Kulturwehturifka fīze. Sarafijis Jr. Kempz. Rīgā, 1910. Generalkomififā pee D. Seltina, Terbatas eelā Nr. 20.

Tautas postitaji Baltijā jeb krogu loma Baltijas dšijmē. Rīgā, 1910. Ipdewis Veimanu Zahnis. Matfā 10 tap.

Walejas wehstules.

Dadfim — W. Sanehmām.

R. Am. — R. „Bezais grehfs“ naw nekahds wezs grehfs, bet jaunatāis noseegums muhfu jau tā neifkoptā literatūrā. Wīnu tapehž nogremdejām papīru kuzja dšifumos.

Redaktors: Dr. philos. P. Sālists.

Ihpafchneeks un īfdewejs: Dr. phil. Arnolds Plates.

Ch. Jürgensohn,

wihnu leeltirgotawa,

peebahwā

eekfchsemes un ahrsemes wihnus,

kā ari konjaku „Royal“,

stipru wihnogu wihnu 50 k.

fekofchās filialēs:

Suworowa u. Dfirnawu eelu stuhri,

Ielgawas fchofejā Nr. 12,

Ahgenskalnā, Wleschja eelā Nr. 4a,

Petschal lunga namā,

Wehweru eelā Nr. 7, Wez-Rigas stuhri.